

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 232 (15).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 27. mail 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 84 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: sõjaminister **J. Soots**, töö - hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, teedeminister **K. Wirma**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, riigikassa juhataja **P. Öpik**.

P ä e w a k o r d:

1. Riigiteenijate ühekordse toetuse seadus — II lugemisel.

2. Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadus — III lugemisel.

3. Wabadussõjast osawõtnud sõjawäelaste autasu seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

4. Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seadus — II lugemisel.

5. Keskwee-komisjoni koosseisu täiendamiseseadus — üldkomisjoni ettepanek.

6. Wee-ühisuste seadus — maakomisjoni ettepanek.

7. Petseri maakonna lisa-maamaksu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

8. Matmispaikade seadus — üldkomisjoni ettepanek.

9. Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus — üldkomisjoni ettepanek.

10. Perekonnaseisu seadus — üldkomisjoni ettepanek.

11. Perekonnaseisu seaduse maksmapanemise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.25 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **A. Jürman**:

Awan Riigikogu koosoleku. Päewakorra täiendamiseks on rkl. Stcherbakow'i poolt järgmine ettepanek tehtud: „Teen ettepaneku päewakorra-punkt 7.

„Petseri maakonna lisa-maamaksu seadus“ wõtta 2. päewakorra punktina.“

J. Woiman (sd.): Kuna hoolekandeseaduse arutamine eile II lugemisel lõpule ei jõudnud ja ta tänasest päewakorrast Riigikogu juhatus poolt sellepärast wälja jäetud, et lootus oli teda eile II lugemisel lõpule wiia, siis teen ma ettepaneku päewakorra 3. punktiks wõtta hoolekandeseadus, enne Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadust.

K. Kornel (rhw.): Teen ettepaneku wõtta 1-ks päewakorra-punktiks komisjonide täiendawad walimised.

Juhataja **A. Jürman**: rkl. Köster'i poolt on ettepanek, wõtta päewakorra 4. punktiks „Riigimaade põlisele tarwitamisele ja omanduseks andmise seadus“ III lugemisel.

Siis on päewakorra kohta weel järgmised täiendused: wõtta päewakorda 1. punktina komisjonide täiendawad walimised. Edasi — päewakorda täiendada, wõttes päewakorra 2. punktiks Petseri maakonna lisa-maamaksu seadus. Kuna ettepanek on tehtud komisjonide täiendawad walimised päewakorda wõtta, siis tuleks see päewakorra 3. punktiks. Siis on weel ettepanek tehtud rkl. Woiman'i poolt päewakorra 3. punktiks wõtta hoolekandeseadus, see on enne Tartu ülikooli seadust. See tuleks nüüd päewakorra 4. punktiks. Siis on rkl. Köster'i poolt ettepanek tehtud päewakorra 4. punktiks wõtta riigimaade põlisele tarwitamisele ja omanduseks andmise seadus III lugemisel. See tuleks järelikult päewakorra 5. punktiks.

Panen need päewakorra täiendused hääletamisele: 1) Komisjonide täiendawad walimised wõtta päewakorra 1. punktiks. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

2) Päewakorra 3. punktiks wõtta Petseri maakonna lisa-maamaksu seadus. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

3) Wõtta päewakorra 4. punktiks hoo-
lekandeseadus. (Hääletatakse.) L.
Johanson, sd.: Härra Linna-
mägi, tõstke käsi! W. Linna-
mägi, krst.: Ega meie Teie kom-
mandojärelekäsieitõsta, seda
Teie teate ju.) Nähtawa ena-
musega on ettepanek wastu
wõetud.

4) Wõtta päewakorra 5. punktiks riigimaade põlisele tarwitamisele ja omanduseks andmise seadus — III lugemisel. (Hääletatakse.) Nähtawa ena-
musega on ettepanek wastu
wõetud.

Seega on päewakord wastu wõetud.
Enne päewakorra juurde asumist on sõna
erakorraliseks teadaandeks Riigikogu esi-
mehel.

2. Riigikogu esi- mehel J. Tõnis- son'i erakorraline teadaanne.

Riigikogu esi-
mehel J. Tõnis-
son: Austatud Riigi-
kogu liikmed! Kui II
Riigikogu koosistumi-
sel selgus, et parlamendi enamus rümade

ja isikute wahekordi arwesse wõttes Riigikogu esimehe walimisel saab ilma suuremate raskusteta minu isiku peale kokku leppida, siis seati demokraatliku liidu poolt minu kandidatuur Riigikogu esimehe kohale üles, ilma et mina oleksin seks otsekohe wõi kaudselt mõju awaldanud.

Nagu mina Riigikogu etteotsa asudes olen eriliselt rõhutanud, et niipalju kui see on oleb isiklikust tahtmisest ja wõimisest, peab minu püüd olema sellel kõrgel kohal kaasa aidata Riigikogu töö wiljakuseks, nõnda on minul kogu selle aja kestusel tahtmine olnud Riigikogu esimehe ülesannete täitmisel kõigi rühmade wastu ühtewiisi õiglane olles Riigikogus rahulikku töö-meeleolu toetada ja asjaliku koostöötamise wõimalusi luua.

Kunni tänawu kewadeni tundus, et Riigikogu rühmade enamus rahulikule koostöötamisele minu juhatusel kaasa tunneb.

Wiimasel ajal on aga seisukord muutunud. Üksikute rühmade ja nende juhtivate isikute wahekorrad on ümber kujunemas. Mitte ükski mõni vähem, waid ka mõni suurem rühm on seesmiselt liginemas neile, kellega wahekord warem otse waenulik.

Selle tagajärjel awaldub nüüd wastawates rühmades tung jõudusid ka wälis-

pidi ümber korraldada. Sellelt seisukohalt nähtawasti ongi wiimastel nädalatel üksikute rühmade häälekandjate weergudel hakatud kõnelema Riigikogu esimehe isiku muudatuse tarwidusest.

Et sellele oma soovile mõju muretse-
da, on korduvalt rõhutatud, nagu oleksin mina kohustatud esimehe kohalt lah-
kuma, sest et demokraatlik liit, kust omal ajal minu kandidatuur Riigikogu juhatusel walimisel üles seatud, ühe rühma lahku-
mise järele arwuliselt wähenedes suuruse poolt mitte enam endises wahekorras teiste rühmadega ei seisa.

Seda wäidet ei ole mina mitte saanud mõõduandwaks pidada.

Sest kahe wiimase walitsuskriisi, kui ka Riigikogu juhatusel ümberkujundamise puhul on Riigikogu enamus kindlale seisukohale asunud, et Riigikogu esimehe kriisi ei tule mitte esile kutsuda wälis-
wahekordade muutumise pärast.

Nende wormiliste wäidete kõrwal on hakatud ühtlasi minu isikule Riigikogu esimehe kohal järjekindlalt süüdi otsima.

Kuigi kõik sarnased pealekäimised sihilikud ja ilma tõeliku aluseta on, siiski raskendawad nad minu seisukorda.

Teisest küljest on aga Riigikogu otustanud kewadist istungjärku ära kasutada kiirendatud seadusandlikuks tööks, et läbi wiia rutulikku seaduseelnõusid.

Kuna esimehe tagasiastumine paratamata kaasa tooks kogu juhatusel kriisi, siis halwaks see kahtlemata Riigikogu tööd. Eriti silmas pidades, et praegu teine abiesimees kauemaks ajaks kodust eemal wiibib, sünnitaks esimehe puudumine raskusi isegi tegeliku töö korraldamisel.

Kõige selle peale waadates ei ole mina wõimalikuks arwanud praegusel ajal esimehe kohalt tagasiastumisega Riigikogu tegewust raskendada.

Et aga Riigikogu rühmadele mitte wormilikke takistusi sünnitada esimehe ümberwalimise küsimuse päewakorrale wõtmiseks, kui enam selle tarwilikuks tunnistab, siis seletan sellega, et mina wiibimata esimehe kohalt tahan lahkuda, kui rühmad Riigikogu esimehe ja juhatusel ümberwalimise küsimust selgitades uute kombinatsioonide tarwiduse korral isikute poolt kindlale kokkuleppele jõuawad, nii et Riigikogu wõiks ilma weniwa juhatuskriisita warsti oma tööd uute isikute juhatusel jätkata.

K. Kornel (rhw.): Teen ettepaneku erakorralise teadaande puhul läbirääkimised awada ja need pidada käesolewal koosolekul.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Kornel'i poolt on ettepanek tehtud erakorralise teadaande puhul läbirääkimised awada ja need pidada käesolewal koosolekul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Waheaeg! Kuipalju? Wiis minutit! Weerand tundi! Pool tundi!) Ma kuulen väga mitmesuguseid ettepanekuid. (Hüüe: Waheaeg weerand tundi!) On ettepanek tehtud weerandtunniline waheaeg määrata. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Kuulutan werandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 5.40 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 6.15 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

3. Teadaandmine Riigikogu esimehe J. Tõnisson'i lahkumise kohta. Juhataja **A. Jürman**: Riigikogu koosolek kestab edasi. Enne sõna andmist oleks mul Riigikogule järgmist ette kanda: „Riigikogule. Sellega teatan, et mina Riigikogu esimehe kohalt lahkun. Tallinnas, 27. mail 1925. a. Riigikogu esimees J. Tõnisson.“

4. Läbirääkimised Riigikogu esimehe J. Tõnisson'i erakorralise teadaande puhul. **M. Juhkam** (töer.): Tööerakonna Riigikogu rühm, pärast Riigikogu esimehe härra Tõnisson'i tänast esinemist erakorralise teadaandega, on seda rohkem weendunud oma seisukohas härra Tõnisson'i kui Riigikogu esimehe tegewuse hindamises. Rühm ei pea tarwiliuks waidlema hakata nende põhjuste üle, mis olid mõõduandwad härra Tõnisson'i walimisel Riigikogu esimeheks, eriti ka sellepärast, et see walimine salajasel hääletamisel sündinud, ega ka põhjuste üle, mis pärast praegu rühm härra

Tõnisson'i kui Riigikogu esimehe wastu on.

K. Kornel (rhw.): Eesti rahwaerakonna nimel konstateerin, et Riigikogu esimehe tegewuse kohta midagi diskrediteeriwat ette toodud ei ole, sellepärast esitan Eesti rahwaerakonna nimel järgmise ülemineku-wormeli: „Riigikogu, ära kuulates Riigikogu esimehe erakorralise teadaande, läheb päewakorras edasi.“

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Kornel'i poolt on järgmine ülemineku-wormel ette pandud: „Riigikogu, ära kuulates Riigikogu esimehe erakorralise teadaande, läheb päewakorras edasi.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ülemineku-wormel wastu wõetud.

5. Komisjonide K. Kornel (rhw.): täiendawad walmised. Demokraatliku liidu tegewuse lõpetamise puhul teatab Eesti rahwaerakonna Riigikogu rühm, kui üks osa sennist demokraatlikust liidust, et demokraatliku liidu poolt ette pandud ja komisjonidesse walitud Eesti rahwaerakonna Riigikogu rühma liikmed neist komisjonidest enam mitte demokraatliku liidu esitajatena osa ei wõta.

Teen ettepaneku, walida Eesti rahwaerakonna Riigikogu rühma nimel:

- 1) Rahaasjanduse komisjoni — K. Kornel ja O. Liigand.
- 2) Üldkomisjoni — K. Kornel.
- 3) Maakomisjoni — O. Liigand.
- 4) Hariduskomisjoni — J. Jaanis.
- 5) Töökaitse komisjoni — P. Luiga.
- 6) Riigikaitse komisjoni — K. Kornel.
- 7) Wäliskomisjoni — K. Kornel.
- 8) Omawalitsuse komisjoni — O. Liigand.
- 9) Koosseisu komisjoni — J. Jaanis.
- 10) Kodukorra komisjoni — J. Jaanis.

11) Riigikogu walimise, rahwahääletamise ja rahwaalgatamise õiguse seaduse muutmise seaduse komisjoni — J. Westholm.

12) Põhiseaduse § 67 tarwitamise korra seaduseelnõu wäljatöötamise komisjoni — J. Westholm.

13) Wene-Balti tehaste komisjoni — J. Jaanis.

14) Eesti panga tegewuse läbiwaatamise komisjoni — K. Kornel.

15) Riigi majapidamise aruande komisjoni — P. Luiga.

16) Piirituse ja alkoholiliste jookide müügiseaduse komisjoni — P. Luiga.

17) Üüriseaduse komisjoni — J. Jaanis.

18) Eesti wabariigi Tartu ülikooli seaduse komisjoni — J. Jaanis.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Korneli poolt on terve rida ümberwalimisi komisjonidesse ette pandud. Kas soovitakse, et ma nad veel kord ette kannan? (Hüüded: Ei ole tarwis!) Kuidas soovitakse hääletada? (Hüüded: Korraga!) (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ette pandud Riigikogu liikmed wastawatesse komisjonidesse walitud.

Erakorraliseks teadaandeks on sõna rkl. M. Martinson'il.

6. M. Martinson'i M. Martinson
erakorraline teadaanne. (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kolmapäewal, 27. mail il-

munud „Postimehest“ loeme järgmist: „Kogumeeste liider on oma Poola külaskäigul juhtival kohal nagu öeldakse „werd lakkunud“ ja see maitses nähtawasti ülihästi ja äratas iha veel rohkema järele.“

A. Jürman oli Riigikogu delegatsiooni juhiks, kes Poola parlamendil külas käis. Millest siis sarnane inetu wõrdlus, nagu oleks ta Poolas käinud „werd lakkumas“ ja mis tähendab, et tal iha olla veel rohkema järele? „Postimehest“ edasi lugedes selgub, et Jürman'i wastu on „Postimees“ sellepärast seda inetut wõtet tartitanud, et üks Tallinna lehtedest on sõnumi awaldanud, nagu kawatsetawat rkl. A. Jürman'i J. Tõnisson'i asemele Riigikogu esimeheks walida.

Riigikogu sennine esimees J. Tõnisson on „Postimehe“ wäljaandja, nähtawasti sellega on seletataw „Postimehe“ ülekeew wiha ja pahameel sõnumi puhul, mis Riigikogu sennise esimehe ümberwalimist puudutas.

Poolasse sõitis A. Jürman mitte omal isiklikul soowil ega ka mitte põllumeeste rühma ülesandel, waid Riigikogu juhatuse ülesandel. Kui Riigikogu wanematekogu oli kõigi rühmade nõusolekul ühel häälel otsustanud Riigikogu esituse külaskäiku Poolasse ette wõtta, millest pidid osa wõtma kõigi suuremate rühmade ja Riigikogu juhatuse esitajad, siis oleks loomulik olnud, et Riigikogu juhatuse poolt esimees oleks külaskäigust osa wõtnud. Kuna aga Riigikogu sennine esimees hiljem teatas, et ta Poolasse sõita ei saa ja tema asemel abiesimehed minema peawad, on Riigikogu juhatuse sennise esimehe J. Tõnisson'i ettepanekul A. Jürman'ile ülesandeks teinud delegatsiooni juhina Poola külaskäigust osa wõtta.

Seda inetumana tundub nüüd, et Riigikogu sennise esimehe poolt wäljaantawas lehes tagant järele delegatsiooni juhi A. Jürman'i kohta seletatakse, et ta olewat Poolas „werd lakkumas“ käinud. Sarnane inetus ei ole öeldud üksi A. Jürman'i wastu, kuna ta Poolas oma isiklikkude ülesannete täitmisel ei wiibinud, waid Riigikogu ülesandel külaskäinud esituse juhiks oli, mille tõttu see inetus ühteaegu kogu Riigikogu wastu on sihitud ja sellega Riigikogu prestiish mudasse kistakse, mille wastu siit awalikult protesteerime.

Juhataja **A. Jürman**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Tõnisson'il.

J. Tõnisson (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma tõrjun kindlasti tagasi wäite, nagu oleks „Postimees“ rkl. Jürman'i wastu sellepärast midagi kirjutanud, et „Postimehe“ wäljaandja senni on olnud Riigikogu esimees. „Postimehe“ wäljaandja ei ole mitte midagi ette kirjutanud toimetusele niisugustel puhkudel, waid toimetus kirjutab, nagu ta arwab. Ja sel puhul wõib ainult kirjanduse wähesese tundmisega tegemist olla, kui siin tehtakse kirjanduslikust kõnekäänust ei tea mis hirmus juhtumine. Kes lõwi werelakkumisest on lugenud, see hindab seda sootu teisiti, ja ei ole mingisugust põhjust seda ühendusse tuua minuga kui Riigikogu esimehega.

7. Riigiteenijate Aruandja J. ühekordse toe- Zimmerman kan-
tuse seadus — n a b e t t e j a n ä h -
II lugemisel. t a w a e n a m u s e g a
wõetakse wastu
seaduseelnõu pealkiri.

Riigiteenijate ühekordse toetuse seadus.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb):

§ 1. Riigi eelarwes üldiste kulude osas § 1. lisapalga all ettenähtud krediit

70.000.000 marga suuruses summas jagatakse välja ühekordse toetusena proportsionaalselt palgale riigiteenijatele, kes riigikassast palka saavad ja kes 1. juunini 1925. a. on olnud vähemalt 6 kuud teenistuses.

Märkus: Neil, kes koosseisude vähendamise tagajärjel riigiteenistusest wabastatud, kuid enne kolme kuud uuesti riigiteenistusse tagasi wõetud, arwatakse wabaoleku aeg teenistusaja hulka.

A. Jõeäär (sd.): Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Sotsialistlikkude rühmade nimel panen ette § 1. wastu wõtta järgmiselt: „Riigi eelarwes üldiste kulude osas § 1 lisapalga all ettenähtud krediit 70.000.000 marga suuruses summas ja samaks otstarbeks käesolewa seaduse põhjal awataw lisakrediit 30.000.000 mrk. jagatakse välja ühekordse toetusena riigikassast palgasaaajatele riigiteenijatele ja töölistele, samuti õpetajate palgaseaduse järgi palgasaaajatele, kes 1. juuniks 1925. aastaks ühe aasta kestes on olnud vähemalt kuus kuud teenistuses wõi töös, järgmiselt: kõigile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, ühe kuu määral perekonna-abiraha ja ülejäädaw summa ühesuurustes osades kõigile palgasaaajatele, kes kuus palka saavad 11.700 marka ja vähem.

Märkus: Muutmata.

Hääletamise korra kohta teen ettepaneku lahus hääletada: esiteks alates sõnadest „ja samaks otstarbeks käesolewa seaduse põhjal awataw lisakrediit 30.000 mrk., teiseks „ja töölistele“, ning „wõi töös“ ja kolmandaks „kes kuus palka saavad 11.700 mk. ja vähem“.

Peale selle, mis ma l lugemisel selle ettepaneku põhjenduseks ette tõin, lubaksin ma enesele lühidalt tähendada, milles seisawad üksikasjaliselt need muudatused, mis lahku lähewad rahaasjanduse komisjoni poolt ettepanud seaduseelnõu redaktsiooniga ja millest need muudatused tingitud. Esimene muudatus seisab selles, et käesolewasse seadusesse tuleb üles wõtta weel lisakrediit 30 miljoni marga suuruses summas. See ettepanek on põhjendatud sellega, et eelnõus ettenähtud summa 70 miljoni ei jätku selleks, et riigiteenijatele isegi poolekuu palka maksta. Tingimata oleks tarwilik kõigepealt perekonna-abiraha saajatele maksta ühe kuu suurune abiraha, sest nad on elukalliduse all kannatanud kõige roh-

kem ja wajawad toetust esimeses järjekorras. See wajab krediiti umbes 10 miljoni marga ümber ühekuulise perekonna-abiraha juures.

Teiseks, ka siis kui maksta toetust ainult neile kes palka saavad 11.700 marka ja vähem, — see on juba kompromissettepanek ja on täielikus kooskõlas selle seisukohaga, mis wõtsid riigi- ja omawalitsuse teenijad ja nende keskliit, ja ka teised ametnikkude kutseühisused, kes on pööranud märgukirjadega nii Wabariigi Walitsuse kui ka Riigikogu rühmade poole, kui summa 11.700 marka wõtta selleks elatismiinimumiks, millest vähema palga saajad peaksid saama toetust, siis sarnasel korral sellest 70 miljonist ei jätkuks terve kuupalga suuruse abiraha andmiseks. Nüüd wõib olla tullakse etteheidetega, et kust peaks tulema see 30 miljoni, mis tuleks toetuseks välja anda. Mina olen kindel selles, et kui Wabariigi Walitsus tarwitab õigust, mis antud temale kohtade wakant pidamiseks ja oma äranägemise järele koosseisude vähendamiseks, siis tingimata aasta lõpuks palgakrediitide ülejääk teeks välja suurema summa kui 30 miljoni, mida siin lisakrediidina tuleks awada. Ja walitsus on wist isegi sellel arwamisel, sest ta on esitanud seaduseelnõu, mille järgi neist krediitide ülejääkidest tuleks toetust anda riigiteenijatele — kaitseliitlaste mundrite muretsemiseks jne. Arwan, et siin esimeses järjekorras tuleks silmas pidada suurte perekondadega wäiksepalgasaaajate riigiteenijate wäljakannatamata wiletat majanduslikku seisukorda, seda katsuda wähegi parandada ja walitsusel ei peaks selleks otstarbeks 30 miljoni leidmiseks raskusi olema.

Teine ettepanek on juurde wõtta sõnad „ja töölistele“. Pean tähendama, et neid töölisi, kes wiimase aasta jooksul vähemalt 6 kuud teeninud, õige wähe on. See nõuaks krediiti umbes 4—5 miljoni ümber, kui neile ühe kuupalga suuruses toetust anda. Kui nad aga sellest toetusest peaksid ilma jääma, mida saavad nendega peaaegu ühesugustes tingimustes olewad vähemapalgalsed riigiteenijad, siis ma arwan, tekitab see nende seas põhjendatud meelepaha ja meelekibedust. Ja ma arwan, see parandus peaks seda enam wastuwõetawam olema, et walitsuse poolt on välja töötatud seaduseelnõu, mille järgi kõigile riigitöölistele samasugust toetust kawatsetakse maksta,

kui seda said möödunud aasta lõpul riigiametnikud ja seega põhimõtte wastuwõtawaks tunnistanud.

Siis on kolmas parandus, juurde võtta sõnad „õpetajate palgaseaduse järgi palgasaajatele“. See on õieti redaktsiooniline parandus, ja väljendab seda sama mõtet, mida rahaasjanduse komisjon juba seadusesse sisse võttis, kui ta maha kustutas § 3. selle osa, millega kawatseti välja jätta toetuste saajate hulgast õpetajaid. Kõik õpetajad ei saa riigikassast palka, waid osa saab omawalitsuste kaudu, kuid siiski õpetajate palgaseaduse alusel. Kui see parandus sisse võetakse, siis saaksid muidugi toetust ainult need õpetajad, kes palka saawad 11.700 marka ja vähem kuus.

Wiimane parandus seisab selles, et välja jätta sõnad „proportsionaalselt palgale“, sest sarnasel korral nende väljarehkenduste põhjal, mis mul olemas on, ei tuleks isegi 10—12 päewalist palka välja, kui 70 miljonit proportsionaalselt kõigile ametnikkudele välja jagatakse. Selle asemel on ette pandud võtta ühe kuu määral perekonnaabiraha, see on esimeses järjekorras tarwilik ja ülejääw summa, mis sellest perekonnaabirahast üle jääb, tuleb välja anda ühesuurustes osades kõigile neile, kes palka saawad 11.700 marka ja vähem. Samasuguse seisukolia on vastu võtnud riigi- ja omawalitsuse teenijate keskliit, tähendab riigiteenijad on ise sarnase jaotusega päri ja loewad seda kõige õigemaks ja otstarbekohasemaks. Ma tegin ettepaneku neid parandusi lahus hääletada, et võimalust anda iga paranduse kohta eraldi otsustada. Ja kui II lugemisel mõni neist parandustest mitte ei peaks läbi minema, siis võib III lugemisel neid weel selle ettepaneku ulatuses korrata.

B. Oja (tõer.): Teen ettepaneku § 1. järgmiselt vastu võtta: „Kõigile riigiteenijatele ja õpetajatele, kes riigikassast palka saawad, ja kes 1. juuniks 1925. a. on olnud wahet pidamata vähemalt 6 kuud teenistuses, määratakse ühekordse toetusena palgalisa wiimase poole kuupalga stuuruses, ja neile, kes on õigustatud saama perekonnaabiraha, weel lisaks perekonnaabiraha ühe kuu määral. Toetus maksetakse välja alates 1. juunist 1925. a.

Märkus. Neil, kes koosseisude wähendamise tagajärjel riigiteenistusest wabastatud, kuid enne kolme kuud uuesti

riigiteenistusse tagasi wõetud, arwatakse wabaoleku aeg teenistusaja hulka“.

Tekst on seesama, mis läinud aastal oli seadusel, mille järele anti riigiteenijatele ühekordset toetust. Teatawasti ei ole meie riigiteenijatel kellelgi majanduslik seisukord niisugune, et nad küllalt palka saaksid, olgu need vähemad või ka kõrgemad riigiametnikud. Seaduses ettenähtud proportsionaalne jagamine, kus igauks ainult 10 päewa palga saab ja võib olla ka sedagi mitte, sest meile on praegu teadmata, kui palju iga üksik riigiteenija sellest osa saab — ei ole wastuwõtaw. Teadagi, ei jätku sellest 70 miljonist, mis eelarwes ette nähtud, waid siin tuleb puudujääk, mis oleks 10—15 miljonit, ja see tuleks wast lisaks nõutada. Ja ma teen ka järgmiste paragrahwide juures parandusi ära näidates, kuskohalt see lisa puudujääk leida tuleks. Teada on, et riigil üksikuid sissetulekuid olemas on, mis eelarwes ette nähtud ei ole. Näiteks wanade sinelite müük on käsil ja arwatawasti tuleb sealt 45—50 miljonit sisse ja sellest summast võib selle puudujäägi katta. Ma teen ettepaneku see paragrahw vastu võtta minu poolt esitatud kujul.

Riigikassa juhataja P. Öpik: Austatud Riigikogu liikmed! Siin on esinetud ettepanekutega, mis kaugemale ulatawad, kui need, mis Riigikogu juhatuse poolt täna arutamisele päewakorda üles wõetud. Härra Jõeäär'i kui ka härra Oja ettepanekud lähewad nendest krediidi piiridest välja, mis eelarwes selle kohta ette nähtud on. Juba see on üks põhjus, mispärast need Wabariigi Walitsusele otsekohe wastuwõtmatud on. Kui Riigikogu soowib, et käesolew küsimus arutamisele wõetaks, oleks otstarbekohane enne hääletamist Wabariigi Walitsuse seisukoht nende küsimuste kohta ära kuulata. Eriti peab tähendama, et härra Jõeäär'i ettepanekute sisu on niisugune, mis Wabariigi Walitsusele wastuwõtmatu on ka teistel põhjustel. Esiteks tahetakse rkl. Jõeäär'i ettepanekutega ühekordset toetust anda mitte kõigile riigiteenijatele proportsionaalselt palgale, nagu seda Wabariigi Walitsus soowis, waid ainult ühele riigiteenijate liigile, nimelt neile, kes vähem kui 11.700 marka kuus palka saawad. Sarnane seisukoht ei ole mitte õiglane järgmistel põhjustel: esiteks, need riigiteenijad, kes alla 11.700

marga palka saavad, ei kuulu nende hulka, kes riigiaparaadi juures kõigetähtsamat ja wastutusrikkamat osa etendavad. Teiseks ei ole, nagu teada, kõrgemate riigiametnikkude palgad mitte niivõrd lähedal ennesõjaaegsetele palganormidele, nagu seda vähemapalgaliste riigiametnikkude palganormid on. Kolmandaks, vähemapalgaliste riigiteenijate hulgas on palju perekonnata inimesi, kellele toetus hädatarvilik ei ole. Edasi tuleb arwesse wõtta, et tahetakse wälja minna seisukohalt, et palgalisa andmine ei oleks mitte gratifikatsioon, ühekordne toetus, waid minnakse wälja filantroopiliselt seisukohalt, siis ei ole õiglane, kui wõetakse arwesse teatawaid piire. Oletamenäiteks, et mõni 11-tuhande margalise palga saaja ametnik on poissmees wõi üksik inimene, siis selle tõttu, et ta palk on 11-tuhande marga ümber, saab ühekordset toetust, kuna järgmise palgaastme peal mõni suure perekonnaga inimene, kellel 5—6 last toita, ei saa peniigi. Nii et sel teel läheb wastaw ettepanek mööda eesmärgist, mida kätte tahetakse saada. Edasi tuleb arwesse wõtta seda, et kohtunikkude palga reguleerimise juures ei ole käidud põhimõtte järele, et anda palgakõrgendust just vähema palga saajatele, waid on just tuntawalt parandatud kõrgemate astmete palgasaajate palkasid. Kohtunikkudele palgamaksmise juures on maksma pandud teenistuswanuse tasu ja niisugusel määral, nagu seda teiste riigiametnikkude juures kõigeparema tahtmise juures maksma ei saa panna. Näiteks, kui tahetakse need 70 miljonit marka, mis nüüd proportsionaalselt ära jaotada kawatsetakse, teenistuswanuse tasu näol wälja jagada, siis oleks see iseenesest wäga õiglane tasuandmise wiis. See ei oleks ühekordse toetuse andmine, waid tasu töowilumuse ja kogemuse eest. Kui see põhimõtte maksma oleks pandud, siis wõiks suurema palga saaja ametnik 6-aastase teenistuse järele kõigerohkem 900 marka kuus palgakõrgendust loota, kuna aga kohtunikkudele, kes 18.000 marka palka saavad, sama aja teenimise järele 6000 marka kuus juurde lisatakse. Nii et kõike seda arwesse wõttes ikkagi kõige õiglasem ja otstarbekohasem on käesolewal korral palgalisa maksmine proportsionaalselt palkadele.

E. Jonas (is.): Mina toetan terwes ulatuses meie rühma liikme Jõeäär'i poolt tehtud parandus-ettepanekuid. Seks

juhtumiseks aga, kui rkl. Jõeäär'i ettepanekud peaksid tagasi lükatama, teen täiendawa ettepaneku, nimelt: § 1. esialgsele tekstile lõppu juurde wõtta järgmised sõnad: „samuti antakse sellest summast samadel alustel ühekordset toetust õpetajate palgaseaduse alusel palgasaajatele“. Eelnõus, mis rahaasjanduse komisjonile esitati, olid § 2-es, kus loetakse üles need, kes käesolewa seaduse alusel toetust ei saa, tähendatud ka õpetajad. Rahaasjanduse komisjon kaalus seda küsimust ja otsustas sõna „õpetajad“ wälja jätta. Järelikult rahaasjanduse komisjoni soov oli, et õpetajad peaksid ka toetust saama. Hiljem aga, kui riigikassa juhataja ja rahaministeriumi esitaja käesolewat seadust lähemalt olid silmitsenud, selgus, et § 1. tekst ei võimalda õpetajatele toetust maksta. Järelikult on siin tegemist redaktsioonilise wiperusega. Sellepärast tuleb § 1. täiendada sel kujul, nagu mina ette kandsin. Kuid tähendan veel, minu ettepanek on ainult seks puhuks, kui rkl. Jõeäär'i ettepanek peaks tagasi lükatama. Kui rkl. Jõeäär'i ettepanek tagasi lükatakse, siis teeksin ma parandus-ettepaneku rkl. Oja ettepaneku juurde. Rkl. Oja ettepanek kõneleb sellest, et ühekordset toetust maksetakse riigiteenijatele sel juhtumisel, kui nad wahet pidamata 6 kuud riigiteenistuses on olnud. See ei ole õiglane, sest kui meie sõna „wahet pidamata“ selles seaduses wastu wõtame, siis wõiks kergesti toetussaaajate hulgast wälja jääda need, kes üheainukese päewagi teenistusest ära on olnud. Mina teen ettepaneku rkl. Oja ettepanekus sõna „wahet pidamata“ asemel wõtta „aasta jooksul“, nii siis kõlaks see ettepanek järgmiselt: „Kõigile riigiteenijatele ja õpetajatele, kes riigikassast palka saavad, ja kes 1. juuniks 1925. a. on olnud aasta jooksul vähemalt 6 kuud teenistuses, määratakse ühekordse toetusena palgalisa wiimase poole kuu palga suuruses ja neile, kes on õigustatud saama perekonnaabiraha, veel lisaks perekonnaabiraha ühe kuu määral. Toetus maksetakse wälja alates 1. juunist 1925. a.“

J. Uibopuu (rhwsu.): Wäga lugupeetud rahwasaadikud! Rkl. Oja tegi paranduse ja see parandus on kaugeleulataw, sest rkl. Oja näeb ette, et riigiametnikkudele poole kuu palga maksmiseks saaks riigikassast 70 miljonile veel juurde arwatud, ja mina pooldan täieli-

kult seda ettepanekut. See ei ole mitte õiglane, et kõigile ainult 70 miljonilisel summast toetus proportsionaalselt palgale antaks, nagu siin lugupeetud rahaministeeriumi esitaja tähendas. 1924. aasta eelarwe arutamise juures wõttis Riigikogu soowiawalduse wastu, et vähemalpalgaliste ametnikkude palgad tuleksid kindlasti reguleerida. Selle soowiawalduse wõttis Akel'i walitsus omaks ja mahutas eelarwesse üldiste kulude alla § 1. lisapalka 180 miljonit marka. Sellest summast on nüüd ainult 70 miljonit marka üle jäänud, ja nüüd tahetakse veel ka sellest vähendatud summast kõrgematele ametnikkudele toetust anda. Kui tähpanelikult waadata eelarwe teksti, siis näete, et 1925. aasta eelarwe järele kawatsetakse eriti määrata alamatele ametnikkudele palgalisa ja seal öeldakse sõna sõnalt: „sest elukallidus on sest ajast, millal palgad normeeritud, märksa tõusnud, mis puudutab peasjalikult wäiksemalpalgalisi ametnikke.“ Nii kõneleb seletus 180.000 mrk. juurde. Olukord ei ole ometi muutunud, elutingimused ei ole paremaks läinud ja sellepärast ei tohiks meie oma endisest tehtud otsusest loobuda, waid peaksime kindlalt asuma sellele seisukohale, et toetust tuleb anda just neile, kes seda kõige rohkem wajawad. Siin tuuakse ette ja öeldakse, et kõrgematel ametnikkudel on niisamasugune puudus kui madalalpalgalistel. Tõesti ei wõi meie öelda, et esimestel kerge oleks, kuid nad suudawad siiski majanduslikke ülesandeid saadawa palgaga täita, kuna wäiksemalpalgaliste ametnikkude palgad ei wasta isegi elatismiinimumile ja wäiksematel ametnikkudel on samasuured perekonnad nagu kõrgematel ametnikkudel seega tihti wäljapääsemata raske seisukorras. Peale selle ei ole siin tegemist ametnikkude teenete hindamisega, waid toetust tuleb anda neile, kel suurem puudus on. Kui härra Jõeäär'i ettepanekut wastu ei wõeta, samuti härra Oja ettepanekut, siis mina teen omalt poolt § 2 juurde parandus-ettepaneku, et Rooma numbritega tähendatud palgaastmete palgasaajad jääksid toetusest ilma, nii et palgalisa hakkaksid saama Araabia numbritega nummerdatud palga-
saajad, tähendab 18.000 mk. palgast alates, nii nagu siin ka 1925. aasta eelarwes ette nähtud oli, ning mis Akeli walitsus omaks wõttis ja mis minu arwates ka kohustaw oleks praegusele walitsusele.

L. Johanson (sd.): Sarnasel juhtumisel, kui rkl. Oja ettepanek wastu wõetakse, teen ma selle ettepaneku juurde paranduse, nimelt juurde lisada sõna „määratakse“ ette sõnad „ja töölistele, kes aasta jooksul 1. juuniks 1925. a. vähemalt 6 kuud töös on olnud“. Põhjendused on juba ette kantud minu parteikaaslasel rkl. Jõeäär'i poolt. Mina lisaksin ainult niipalju juurde, et kui läinud kord oli ühekordse toetuse andmise küsimus päewakorral, siis Riigikogu tunnistas seda põhimõtet, et tuleb ka riigitöölistele ühekordset toetust anda. Juba sellepärast tuleks anda, et raudtee peal on terwe rida inimesi ametis, kes alalised töölised on, aga keda mõnesugustel põhjustel riigiteenijate hulka ei arwata.

Juhataja A. Jürman: Ettepanekud, mis käesolewa seaduse kohta tehtud, on Riigikogu liigetele teada, oleks ainult niipalju tähendada, et rkl. Jonas'e poolt rkl. Oja ettepaneku juurde tehtud parandusega, on rkl. Oja ühinenud, nii et see eraldi hääletamisele ei tule. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Zimmerman: Tehtud ettepanekutes tõuseb lisatasuks tarwisminew summa üle 70 miljoni. Riigikogu rahaasjanduse komisjon arutas aga 70-miljonilise lisatasu määramist, sellepärast ei saa ma komisjoni nimel nende ettepanekute kohta seisukohta wõtta. Mis puutub aga härra Jõeäär'i ettepanekusse, et need palgasaajad, kes alla 11.000 palka saawad, wõiksid palgalisa saada, siis pole see ettepanek härra Jõeäär'i poolt järjekindel. Komisjonis oli ka niisugune ettepanek arutamisel, kuid teisendis. Seal tegi härra Jõeäär ettepaneku, et palgalisa antakse ainult neile ametnikkudele, kes palka saawad mitte rohkem kui 6.200 marka kuus. See ettepanek ei saanud komisjonis enamust. Põhjendati seda sellega, et Riigikogu wastu wõttes kohtunikkude palgaseaduse, on põhimõttelikult otsustanud, et kvalifitseeritud tööjõududele tuleb rohkem maksta. Üks kohtunikkude palgaseaduse sisseandjatest oli nimelt härra Jõeäär ja põhjendusena toodi järgmist ette: „iseäranis raske seisukorras on kohtunikud, kellele põhiseadus iga-suguse kõrwalise ameti pidamise ära keelab. Riik peab kohtunikkudele kindlustama ka majanduslikke huwisid selleks, et kohtunikkudest wanemad ja wilunud tegelased ei läheks adwokatuuri ja nota-

riaal aladele üle, kus palju lahedamad elamisvõimalused. Selleks on tingimata vaja kohtunikkude palgaolusid parandada, vastasel korral võib arvata, et õiguslikus riigis, kus õigused esimesel kohal seisma peavad, soovimata nähtusi ette tulla võib. Nagu sellest põhjendusest näha, on härra Jõeäär ise arwamisel, et mõnele ametnikule rohkem tuleb maksta. Kommisjonis tegi härra Jõeäär ettepaneku, et need ametnikud, ainult pidiid palgalisa saama, kes kuus mitte üle 6.200 marga palka saavad. Need ametnikud on kantseleikirjutajad, kuna näiteks kohtusekretäär vähe suurema palgaga pidi sellest ilma jääma. Seda seisukohta arutas ka komisjon ja jõudis otsusele, et selle ettepaneku järele jääwad just kandwamad jõud toetusest ilma. Seda silmas pidades ei saa ma seda ettepaneku toetada.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek tehtud § 1 wõtta järgmiselt: „Riigi eelarwes üldiste kulude osas § 1 lisapalga all ettenähtud krediit 70.000.000 marga suuruses summas ja samaks otstarbeks käesolewa seaduse põhjal awataw lisakrediit 30.000.000 mk. jagatakse wälja ühekordse toetusena riigikassast palgasaaajatele riigiteenijatele ja töölistele, samuti õpetajate palgaseaduse järgi palgasaaajatele, kes 1. juuniks 1925. aastaks ühe aasta kestes on olnud vähemalt kuus kuud teenistuses wõi töös, järgmiselt: kõigile, kes on õigustatud saama perekonna abiraha, ühe kuu määral perekonna abiraha ja ülejäädaw summa ühesuurustes osades kõigile palgasaaajatele, kes kuus palka saawad 11.700 marka ja vähem. Märkus: Muutmata.“

Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek eraldi hääletada järgmised osad: 1) ja samaks otstarbeks käesolewa seaduse põhjal awataw lisakrediit 30.000.000 marka; 2) „ja töölistele“, „wõi töös“ ja 3) lõpusõna sõnadest: „kes kuus palka saawad 11.700 marka ja vähem“.

Rkl. Oja poolt on ettepanek tehtud § 1 wõtta järgmiselt: „Kõigile riigiteenijatele ja õpetajatele, kes riigikassast palka saawad ja kes 1. juuniks 1925. a. on olnud aasta jooksul vähemalt 6 kuud teenistuses, määratakse ühekordse toetusena palgalisa wiimase poole kuu palga suuruses, ja neile, kes õigustatud saama perekonna-abiraha, weel lisaks perekonna abiraha ühe kuu määral. Toetus makse-

takse wälja alates 1. juunist 1925. a. Märkus: Neil, kes koosseisude wähenemise tagajärjel riigiteenistusest wabastatud, kuid enne kolme kuud uuesti riigiteenistusesse tagasi wõetud, arwatakse wabaoleku aeg teenistusaja hulka.“

Nagu teada, kandsin mina ette rkl. Jonas'e paranduse rkl. Oja ettepaneku juurde „wahet pidamata“ asemel sõnad „aasta jooksul“ ning teatasin, et see eraldi hääletamisele ei tule.

Rkl. Jonas'e poolt on ettepanek tehtud § 1-se lõppu sel korral, kui rkl. Jõeäär'i ettepanekud tagasi lükatakse, täiendada järgmiselt: „Samuti antakse sellest summast samadel alustel ühekordset toetust õpetajate palgaseaduse alusel palgasaaajatele“.

Rkl. Johanson'i poolt on parandus-ettepanek tehtud rkl. Oja ettepaneku juurde, nimelt sõna „määratakse“ ette wõtta „ja töölistele, kes aasta jooksul 1. juuniks 1925. a. vähemalt kuus kuud töös olnud.“ Mina kawatsen hääletada kõigepealt parandused ja siis rkl. Jõeäär'i poolt lahus-hääletamiseks esitatud osad. Selle järele tuleks paralleel hääletamine. Hääletamisele tuleks rkl. Johanson'i ettepanek, mis on esitatud rkl. Oja ettepaneku täiendusena. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 32 häält, wastu — 28 häält. Nõutakse sedelitega hääletamist, (Hääletatakse.) Tagajärjed on järgmised: poolt on antud 34 häält, wastu — 40 häält, erapooletuid 2, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb rkl. Jonas'e ettepanek: „Panen ette § 1 lõppu sel korral, kui rkl. Jõeäär'i ettepanekud tagasi lükatakse, täiendada järgmiselt: Samuti antakse sellest summast samadel alustel ühekordset toetust õpetajate palgaseaduse alusel palgasaaajatele.“ (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 27, wastu 26 häält. Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt antud 35 häält, wastu 39 ja erapooletuid 3, seega on parandus-ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i poolt lahus hääletamiseks esitatud osad. Esiteks tuleb hääletamisele „ja samaks otstarbeks käesolewa seaduse põhjal awataw lisakrediit 30.000.000 mk.“ (Hääletatakse.) Enamusega on see osa tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb järgmine eriosa „ja töölistele“ ning „wõi töös“. (Hää-

letatakse.) Nähtawa enamusega on see osa tagasilükatud.

Hääletamisele tuleb wiimane osa „kes kuus palka saawad 11.700 mk. ja vähem“ (Hääletatakse.) Enamusega on see osa tagasilükatud.

§ 1. kohta on kolm paralleel-ettepanekut: 1) rkl. Jõeäär'i ettepanek parandatud kujul, 2) rkl. Oja ettepanek, 3) komisjoni ettepanek. (Hääletatakse.) Absoluutse enamusega on § 1 wastu wõetud rkl. Oja poolt ette pandud kujul ühes rkl. Jona se parandusega, millegar kkl. Oja ühines.

Koosolek on üle 2 tunni kestnud, kuu lutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.25 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 7.45 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Juhataja **A. Jürman**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

B. Oja (töer.): Panen ette wastu wõtta uus paragrahw järgmiselt: „§ 2. Eelmises paragrahwis nimetatud kulude katteks awatakse riigi keskasutustele rahaministri poolt tarwilikul määral krediidid riigi eelarwes üldiste kulude osas § 1 lisapalga all ettenähtud 70 miljoni marga suurusest krediidist ja puudujääwa osa katteks awatakse rahaministrile eelkrediit.“

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on uus § 2 wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman**: § 2 muutub nüüd § 3-ks.

„§ 3. Käesolewa seaduse alla ei kuulu: Wabariigi Walitsuse liikmed, riigikontrollöör, kohtunikud, välisesitused, maa-konna ning linna koolinõunikud ja erilepingute järgi palga saajad.“

B. Oja (töer.): Palun § 3 järgmiselt wastu wõtta: „Käesolewa seaduse alla ei kuulu välisesitused.“

Juhataja **A. Jürman**: Komisjoni poolt esitatud seaduseelnõu § 2 kohta, mis nüüd kujuneks § 3-ks, on ettepanek tehtud rkl. Oja poolt, wõtta paragrahw

järgmises redaktsioonis: „Käesolewa seaduse alla ei kuulu välisesitused.“ Nõnda on § 3. kohta kaks paralleel-ettepanekut: komisjoni ettepanek ja rkl. Oja ettepanek. (Hääletatakse.) Absoluutse enamusega on § 3 wastu wõetud rkl. Oja poolt ette pandud kujul.

Aruandja **J. Zimmerman**: § 3 muutuks § 4-ks.

„§ 4. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.“

B. Oja (töer.): Teen ettepaneku wõtta § 4 järgmises redaktsioonis: „Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.“

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Oja ettepanek on ainult redaktsioonilist laadi, kuna „§ 3“ asemel tuleb „§ 4“, mis eraldi hääletamisele ei tule.

A. Jõeäär (sd.): Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Härra aruandja oma lõpusõnas § 1 juurde tarwitas seda õigust, mis aruandjal on ja tõi seal mõnesugused andmed ette, mille kohta mina tarwilikuks arwan siin mõned märkused teha. Nimelt leidis härra aruandja, et mina olla ühe seaduseelnõu esitamisel selle seaduse seletuskirjas tunnustanud, et kwalifitseeritud tööjõud peawad rohkem palka saama kui teised. Tema tegi sellest mingisuguse iseäraliku leiduse, olgugi et need laused, mida härra aruandja seletuskirjast ette kandis oma wäidete tõendamiseks, ei olnud just kõige tabawamalt walitud. Kuid mina ei karda sugugi seda siitkohalt tunnistan, et mina seda põhimõtet õigeks tunnistan...

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Jõeäär, see ei käi sugugi kokku praegu arutamisel olewa paragrahwi sisuga.

A. Jõeäär (sd.): See käib käesolewa seaduse kohta.

Juhataja **A. Jürman**: Teie wõiksite pärast selle paragrahwi III lugemise ajal sõna wõtta. (J. Temant, põl.: Jah, seletage see kohe ilusti ära.)

A. Jõeäär: (sd.): Kui juhataja leiab, et see käesolewa paragrahwi kohta ei käi, siis mina pean ennast juhataja meelewalla alla painutama ja muidugi sõna edasi tarwitada ei saa, aga mina wõtan

siis selle seaduse III lugemisel sama paragrahwi kohta sõna.

Juhataja **A. Jürman**: Panen hääletamisele § 4. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 4 wastu wõetud.

8. Petseri maa- Rahaasjanduse
konna lisa-maa- komisjoni aru-
maksu seadus — andja J. Zimmer-
I lugemisel. man: Petseri maa-
konna lisa-maamaksu seadus on esitatud walitsuse poolt selleks, et Petserimaal maakonnawalitsuse puudujääke katta. Katmata on eelmiste aastate puudujääke ümmarguselt 4.350.000 marka — läinud aastal oli puudujääk ja 1925. aastal on ka puudujääk ette nähtud. Walitsus tegi ettepaneku anda Petseri maakonnanõukogule õigus määrata lisa-maamaksu kunni 25 marka tarwitatawa maa tiinu pealt. Komisjon suurendas seda summat kunni 40 margani, seda arwesse wõttes, et maakonnawalitsusel juba wõlad olemas on ja et ta neid wõlgu saaks katta. Selle summa juures on arwata, et maakonnawalitsus umbes kahe kunni kolme aasta jooksul suudaks oma wõlad katta ja tulewikus wastawatele nõudmistele enam-wähem wastu tulla. Senni on Petserimaal maksetud tarwitatawa maa tiinu pealt kinniswara maksu 40 marka, mis on nii jaotatud: 10 marka läheb riigile, 20 marka saab maakond ja 10 marka wald, peale selle on wallale luba antud iseäraliku seadusega kunni 25 marka tiinu pealt walla kasuks maksu wõtta, nii et praegusel ajal maks ühe tiinu pealt wõib tõusta 65 margani. Kui esitatud seadus wastu wõetakse, siis tuleks 40 marka juurde, nii et maksumanna oleks 105 marka tiinu pealt. Tarwitatawa maa suurus on Petserimaal 123.000 tiinu, nii et sellest maksust saaks maakonnawalitsus ümmarguselt 4.900.000 marka. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku seadus I lugemisel wastu wõtta.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meil on maksuseaduste esitamise juures juba teatud traditsioon ja süsteem wälja kujunenud, nimelt et kõik maksuseadused esitatakse Wabariigi Walitsuse poolt. Ja meie arusaamise järgi on see täiesti loomulik ja nii peaks see iga maksuseaduse juures olema, mis kodanikkude peale kohustusi paneb ja

seda järgmistel põhjustel: 1) on Wabariigi Walitsusel kõigeparemini teada need wäljaminekud, mis ta kawatseb teha ja mis praegu on teatud kohustustega seotud, 2) on tal ülewaade kõigist jookswatest tarwidustest, mis tulewikus tarwilikud ja sellejärele on tal wõimalik teha kalkulatsioone sissetulekute suhtes ja sellejärele ka kodanikke maksustada. Nii-samasugune süsteem ja põhimõte peaks meie arwates maksuma ka omawalitsuste maksustamise wõi nende maksude määramise juures, sest siseministeeriumi kaudu on teada, missugused kohustused on teatud omawalitsuse üksuste peale pandud ja missuguseid ülesandeid ta walitsuse poolt peab teostama. Sarnaste eelnõude juures peaks see wälja tulema walitsuse, vähemalt siseministri poolt. Mida näeme aga käesolewa seaduseelnõu juures? Käesolew eelnõu on esitatud kohalikkude rahwaesitajate poolt ja need on wõimalikuks pidanud teatud maakonda eraldada ja talle eriti maksu pealepanemist nõutada. Esiteks peab kõigepealt seda rõhutama, et see on täiesti omasugune juhtumine, et rahwasaadikud maksuseaduse eelnõu esitawad ja kodanikkudele maksusid peale panewad. Harilikult on saadikute ülesanne just wastupidine, see on kodanikke kaitsta walitsuse maksustamise wastu, ja sellel alal on kestnud wõitlus igas riigis, et walitsusele enam-wähem piiri panna kodanikkude maksustamise suhtes. (E. Jonas, is.: Küll walijad nende kohta järeldused teewad, mis Teie nende eest muretsete!) Meie tahame rõhutada, et meil ei ole teada kindel walitsuse seisukoht, meie ei näe siin rahaministrit, ei näe ka siseministrit, kes wõiks meile kindlasti öelda, kas on seda maksu tarwis ja kas seda maksu sel määral tarwis on. Pean tähendama, et weel üks isesugune nähtus selle seaduse juures ilmsiks tuleb ja nimelt, siin ei määrata kindlat maksumuudust ära, waid see antakse määrata organidele, kui palju nad tahawad oma tahtmise järele maksusid pealepanna. Kui meie hakkame seda maksu suurust järele mõtlema, arwesse wõttes Petserimaa kehust ja ta jõuetust, sõjalist laastamist ja peale selle weel nii öelda üldist majanduselu ümberkorraldamist, see on — ära minna kommunaal majapidamisest üle erimajapidamise peale ja kui meie kõiki neid olusid arwesse wõtame, siis tuleb wälja, et maksukoorem

seal sellele põllumehele, maaharijale ras-
kemaks läheb kui meil Eestis. Ei saa su-
gugi olla päri sellega, et teatud ühe kihi
peale kõik see maksukoorem weereta-
takse. Meie teame, et seal on ka veel
teisi kinniswarade omanikke ja miks
peaksid siis maaomanikud põllupidajad
üksi maksu maksta. Siin toodi ette, et
puudujäägid on tekkinud ja sellepärast
peab maksu tuntawalt, üle 50% tõstma.
Mina aga tahan öelda, wõib olla, nende
puudujääkide tekkimiseks on ehk teatud
põhjused olemas. On ju teada, kellelegi
ei ole see saladus, kes seal on liikunud, et
maakonnawalitsus, wõib olla, küllalt rat-
sionaalset majanduspoliitikat ei ole aja-
nud. Esiteks, on ta oma tööd wõib olla
liig laialdaselt korraldanud ja teiseks, ei
ole nende rahasummade kulutamises
wõib olla küllalt ettewaatlikult toimetat-
tud, sest on kuuldused käimas, et ühe
maakonnawalitsuse liikme komandee-
rimine siia Tallinna minna üle paarisaja tu-
hnde maksta. Meie rühm on arwamisel,
et sarnaseid summasid ei ole tarwis wälja
anda sarnastele komandeerimistele, mille
tagajärjel wõiks ka puudujääk wäiksem
olla ja sellepärast ei oleks tarwilik ole-
wat ka kodanikke nii järsku ja ülemäära
maksustada. Peapõhjus aga on seaduse
wastupidine esitamine, see on täitsa eba-
loomulik ja ei näita mingit süsteemi, waid
täiesti omapead on rahwaesitajad esita-
nud. Meie rühmale ei ole selge, kas selle
järele tarwidust on ja ma pean ütleva, et
praegusel korral ei ole meil wõimalik sel-
gusele jõuda, sest nii raha- kui ka sise-
minister puuduwad ja nõnda ei ole nende
käest wõimalik selle seaduse kohta selge-
mat pilti saada. Kõiki neid asjaolusid ar-
wesse wõttes teen ettepaneku see eel-
nõu anda rahaasjanduse komisjoni ta-
gasi, et oleks wõimalik kindel seisukoht
selle kohta Wabariigi Walitsuselt saada.

Juhataja **A. Jürman**: Wäljas-
pool järjekorda on sõna aruandjal.

Aruandja **J. Zimmerman**:
Tahtsin öieti sõna wõtta faktiliseks mär-
kuseks. Härra Holberg ütles, et see sea-
duseelnõu olewat esitatud wäljaspoolt. Ma
ei saanud aru, kas need Petserimaa Riigi-
kogu liikmed olid, kelle peale ta tähendas
wõi keegi muu. Pean tähendama, et
käesolew seaduseelnõu on Wabariigi
Walitsuse poolt esitatud nimelt 3. märtsil
1925. aastal ning temale on alla kirju-
tanud Riigiwanem J. Jaakson ja rahami-

nister L. Sepp. Komisjon ei ole seda
eelnõu rohkem muutnud, kui et on wõetud
25 marga asemel tiinu pealt 40 marka.
Muid muudatusi tehtud ei ole peale mõne
redaktsioonilise paranduse.

W. Grigorjew (wn.): Господа на-
родные депутаты. Настоящий законопроект
крайне необходим для Печерского уезда;
он нужен нам для поддержания существую-
щего хозяйства; в противном случае уезд-
ное самоуправление вынуждено будет зна-
чительно сократить свое хозяйство; весьма
возможно, что пришлось бы закрыть часть
школ, врачебные пункты и уволить часть
технических сил и без того крайне мало-
численный и т. д. Ясно, что такое сокра-
щение и суживание хозяйства вредно отра-
зится на интересах местного населения, да
и государству это не безразлично. Населе-
ние Печерского уезда желает справедливого
обложения налогами, а не того суррогат-
ного способа и характера, которое существ-
вует теперь; иначе говоря, облагать надо
только имущество, приносящее доход, Из-
вестно всем и давно, что таким имущест-
вом у Печерян является только земля. Го-
спода народные представители, Печерское
уездное земство с нетерпением и давно уже
ждет от вас этого закона. При этом, смею
вас уверит, что 90% всего населения уезда,
если не больше, ничего не имеет против
обложения налогом земли; но те же 90%
населения горячо протестуют против так
называемого поголовного налога. Так дайте
же возможность самому населению, в лице
своих самоуправлений, облагать себя нало-
гом так, как наибольшее это желательно и
справедливо.

S. Shtsherbakow (wn.): Господа
народные представители. Налоговое обложе-
ние самая трудная обязанность выборных
представителей во всех инстанциях государ-
ственной жизни, но оно необходимо. Спра-
ведливое обложение никого особенно не
стесняет, а наоборот, призывает к здоро-
вому и планомерному развитию и экономи-
ческому укреплению населения. 2) До на-
стоящего времени граждане Печерского
уезда платили самый малый земельный на-
лог и если мы сегодня скажем свое слово
в пользу налога на удобную землю, то Пе-
черский уезд едва ли выравняется с обло-
жением в других уездах, так в Вейсенштейн-
ском уезде на каждого человека приходится
земельного налога 135 м. в Феллинском —
128 м., в Валкском — 120 м., в Везенберг-
ском — 112 м., Юрьевском — 110 м.,

тогда как в Печерском уезде до настоящего времени всего 43 марки, и если мы сегодня еще утвердим 40 м. и тогда не будет 100 марок.

3) Без правильного и посильного обложения не может планомерно развиваться уездное хозяйство, следовательно будет хромать и культурно-просветительное развитие населения уезда. Без правильного обложения приходится обрезать самые насущные потребности, закрыть больницы, некоторые комплекты школ и лишить население агрономической помощи, не говоря уже о более мелких но также необходимых разных расходах в уездном хозяйстве.

4) Прошу Г. Г. членов Государственного Собрания поддержать законопроект, который избавит правительство от лишних забот, а уездное самоуправление от незаслуженных нареканий.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Zimmerman: Rahaasjanduse komisjonile oli selge, et kui seda maksu ei lubata wõtta, siis tuleb riigil jällegi toetusrahasid anda wõi wähemalt lubada laenusid teha ja nende laenude eest wastutada. Siin on kaks seisukohta: kas lubada maksu wõtta wõi jälle peab toetust andma. Arwan, et meie peame lubama maksusid wõtta iseäranis weel siis, kui Petseri maakonna esitajad erandita selle poolt on. Niisama on seda ka Petseri maakonnanõukogu ühel häälel otsustanud. (M. Martinson, põl.: Kas mõned neist saadikutest päewaraha ka saawad?) Seda küsige juba neilt. Ei ole mingit põhjust lubada seda summat maksta riigi poolt, kui isegi maakonnanõukogu ja wallawenemad on kokku kutsutud, kes seda maksuwõtmist oma koosolekul on heaks kiitnud. Kui juba kohapeal arwamisel olakse, et seda maksu wõtta wõib, siis ei ole Riigikogu liigetel mingit mõtet selle wastu waielda.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Holberg'i poolt on järgmine ettepanek tehtud: „Teen ettepaneku eelnõu anda rahaasjanduse komisjoni.“

Teine ettepanek on tehtud aruandja poolt — eelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Panen rkl. Holberg'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega tagasilükatud.

Tuleks hääletamisele aruandja ettepanek — eelnõu I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Sõna on aruandjal ettepaneku tegemiseks.

Aruandja J. Zimmerman: Teen ettepaneku seaduseelnõu II lugemisele wõtta ilma kolmepäewase waheajata I ja II lugemise wahel, silmas pidades, et seadus weel käesolewal aastal wõiks maksma hakata ja sellepärast kiire on.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

9. Hoolekandeseadus — II lugemisel. **Juhataja A. Jürman:** Kuna aruandja rkl. Johanson puudub, siis wõtab aruandmise

kohused oma peale töökaitse komisjoni abiesimees J. Woiman.

Aruandja J. Woiman (loeb):

§ 86. Koolkodud, töökodud, warjupaigad ja ühistöökojad töötawad töö- ja hoolekandeministri poolt kinnitatud põhikirjade põhjal.

Omawalitsuse komisjoni kaasaruandja **M. Juhkam** (loeb):

§ 86. Riigi poolt ülewalpeetawad koolkodud, töökodud, warjupaigad ja ühistöökojad töötawad töö- ja hoolekandeministri poolt kinnitatud põhikirjade põhjal.

O. Gustawson (is.): Omawalitsuse komisjon on teinud paranduse, mille mõte jääb arusaamatuks. Töökaitse komisjoni ettepanekus on ette nähtud kord, kuidas walitsetakse kõiki koolkodusid, töökodusid ja warjupaike. Omawalitsuse komisjon on aga miskipärast terwe rea neist asutustest käesolewa paragrahwi kuuluwuse alt maha tõmmanud, alles jättes waid need, mida riigi poolt ülal peetakse. Siin tekib loomulikult küsimus: aga missuguse kodukorra põhjal siis omawalitsuste poolt ülewalpeetawaid asutusi walitsetakse. Lahtist kohta ses suhtes käesolewasse paragrahwi ometi jätta ei wõi. Ma oleksin wäga tänulik, kui omawalitsuse komisjoni aruandja seletaks neid motiive, millistest lähtudes omawalitsuse komisjon seesuguse omapärase ettepaneku on teinud.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on kaasarundjal.

Kaasarundja **M. Juhkam**: Miskisugust auku seadusesse ei jää. (O. Gustawson, is.: Olgu siis — mulk.) Peale koolkodude, töökodude ja warjupaikade, mis riigi poolt ülewal peetakse, wõiwad sarnaseid asutusi ülewal pidada ka seltsid. (O. Gustawson, is.: Omawalitsused mitte?) Omawalitsused muidugi ka. Ei ole aga mingisugust mõtet nõuda, et kõigi nende hoolekandeadustuste põhikirjad wõi kodukorrad peaksid kinnitatama töö-hoolekandeministeeriumi poolt. See oleks nende asutuste tegewuse bürokratiseerimine. Kui küsitakse, kuidas need hoolekandeadustused — töökodud, koolkodud jne. — töötawad, mida ülewal peawad omawalitsuse asutused, siis on arusaadaw, et iga sarnase asutuse jaoks on wastaw kodukord... (Wahelhüüe O. Gustawson'i, is. poolt.) Mis aga puutub eraseltsidesse, siis kinnitab nende põhikirja töö-hoolekandeministeerium. Põhikirjades peab olema muidugi ette nähtud, missuguseid hoolekandeadustusi seltsid asutada wõiwad ja missuguseid mitte. Kui seltside põhikirjad kinnitatud ja kui neil luba on hoolekande tegewust alata ja arendada, siis ei ole enam wist waja kinnitada töökodude, koolkodude jne. kodukorde.

Juhataja **A. Jürman**: Sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Woiman**: Need motiivid, mida omawalitsuse komisjon § 86 muutmiseks on esitanud, ei ole sugugi põhjendatud. Esiteks see, mida siin omawalitsuse komisjoni aruandja seletas, et eraseltside põhikirjad on registreeritud. Kuid neid põhikirje ei registreeri töö-hoolekandeministeerium, waid kuuluwad registreerimisele harilikus korras, ja kui neis põhikirjades on ette nähtud, et nad wõiwad töökodusid, töökoole, warjupaika jne. awada, siis ei ole neis põhikirjades mingisugust moodust töö- ja koolkodude ega nende põhikirjade kohta ette nähtud, waid just nende töökodude, koolkodude, warjupaikade ja ühistöökodade põhikirjad tuleksid tingimata töö-hoolekandeministeeriumis registreerida. Seda weel rohkem, kui meelde tuletame, missugustel alustel meil töötawad era-koolid. Kõik meie koolid töötawad meie

makswate kooliseaduste alusel ja kui siin tahetakse mingisugune teine moodus maksma panna ja kui arwatakse, et see bürokratiseerimine on, kui hoolekande alal sama kord sisse seatakse, mis meil haridusalal maksew on, siis on need wäited ja põhjendused, mis omawalitsuse komisjoni aruandja siin ette tõi, tõepoolest liiga nõrgad, ja mina töökaitse komisjoni nimel ei saa mingil tingimisel nõus olla omawalitsuse komisjoni ettepanekuga, waid toetan töökaitse komisjoni ettepanekut.

Juhataja **A. Jürman**: Fakti- seks märkuseks on sõna rkl. Gustawson'il.

O. Gustawson (is.): Ma tahtsin faktilise märkusena tähendada, et näiteks põllutöökoolide põhikirjad wõetakse küll wastu maakonnanõukogu koosolekul, aga käiwad ilma erandita põllutöökandeministeeriumi kinnitamisele ja hakkawad maksma pärast tähendatud kinnitamist. Ma ei ole ühegi ringkonna poolt kuulnud, et see wõiks tähendatud koolide bürokratiseerimist tähendada.

Juhataja **A. Jürman**: Panen paralleel-hääletamisele ettepanekud § 86 kohta. Hääletamisele tuleb § 86 sel kujul, nagu ta esitatud omawalitsuse komisjoni poolt. (H ä ä l e t a t a k s e.)

Panen hääletamisele § 86 töökaitse komisjoni poolt esitatud kujul. (H ä ä l e t a t a k s e.) Kuna kumbki ettepanek ei ole absoluutset enamust saanud, tulewad nad hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. Panen § 86 hääletamisele sel kujul, nagu ta on esitatud omawalitsuse komisjoni poolt. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nüüd panen hääletamisele § 86 sel kujul, nagu ta on esitatud töökaitse komisjoni poolt. (H ä ä l e t a t a k s e.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 86 on saanud poolt 29 häält, wastu 26, samuti on saanud töökaitse komisjoni poolt esitatud § 86 poolt 29 häält, wastu 26.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku hääletada sedelitega omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 86.

L. Johanson (sd.): Teen ettepaneku töökaitse komisjoni ettepanek sedelitega hääletada ja leian, et see on põ-

hiettepanek ja tuleb esimesena hääletamisele panna.

Juhataja **A. Jürman**: Ettepanekud on tehtud nii omawalitsuse kui ka töökaitse komisjoni ettepanekut § 86 kohta sedelitega hääletada. Senni on kord järgmine olnud, et parandus-ettepanekuteks on loetud omawalitsuse komisjoni ettepanekuid. Nii tuleks esimesena sedelitega hääletamisele omawalitsuse komisjoni ettepanek ja pärast seda töökaitse komisjoni ettepanek.

(Aruandja kohuseid hakkab täitma aruandja **L. Johanson**.)

Panen hääletamisele omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 86. (Hääletatakse.)

Nüüd tuleb hääletamisele § 86 sel kujul, nagu ta esitatud töökaitse komisjoni poolt. (Hääletatakse.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 86. poolt on 37 häält, vastu 29, erapooletuid 1; töökaitse komisjoni poolt esitatud § 86. poolt on 31 häält, vastu 35, erapooletuid 1, seega on § 86 vastu võetud sel kujul nagu ta esitatud omawalitsuse komisjoni poolt.

Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb):

II osa.

XII. Peatükk.

Hoolekandeametid.

A. Töö- ja hoolekandeministeerium.

§ 180. Kõrgemaks hoolekannet teostavaks, korraldavaks ja ta järel walvavaks ametiks on töö- ja hoolekandeministeerium.

Kaasaruandja **M. Juhkam**: Omawalitsuse komisjoni ülesandel teen ettepaneku wõtta ptk. XII. § 180 järgmiselt:“

II osa.

XII. Peatükk.

Hoolekandeesutused.

A. Töö- ja hoolekandeministeerium.

§ 180. Kõrgemaks hoolekannet teostavaks, korraldavaks ja tema järel wal-

wavaks asutuseks on töö- ja hoolekandeministeerium.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Panen paralleelhääletamisele ettepanekud § 180 kohta. Panen hääletamisele omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 180. (Hääletatakse.) Panen hääletamisele töökaitse komisjoni poolt esitatud § 180. (Hääletatakse.): Kumbki ettepanek ei saanud absoluutset enamust, sellepärast asun teistkordsele hääletamisele „poolt“ ja „vastu“. Asun omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 180. hääletamisele. (Hääletatakse.) Asun töökaitse komisjoni poolt esitatud § 180. hääletamisele. (Hääletatakse.) Omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 180. wastuwõtmise poolt on 32 häält, vastu — 21, töökaitse komisjoni poolt esitatud § 180. wastuwõtmise poolt on 21 häält, vastu — 30, seega on § 180. omawalitsuse komisjoni poolt ettepanekud kujul wastu võetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 181. Eriti on töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks hoolekande alal:

1) hoolekande kohta käiwate seaduseelnõude wäljatöötamine;

2) hoolekandeseaduste täitmiseks juhatuskirjade ja määruste wäljatöötamine ja makspanemine;

3) arwustikulise materjaali kogumine ja korraldamine hoolekande alal;

4) üleriiklik hoolekande korraldamine ja selle järelwalwe;

5) järelwalwe omawalitsuste, eraasutuste, organisatsioonide ja seltside seadusepärase tegewuse üle hoolekande alal;

6) hoolekandeks määratud riiklikude waranduste ja kapitaalide walitsemine;

7) eelarwete walmistamine ja nende järgi summade tarwitamine nendel hoolekande aladel, mis makswate seaduste järgi riigi korraldada on;

8) hoolekandeesutuste awamine, mille korraldamine ja ülalpidamine sellekohaste seadustega töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks tehtud, nende asutuste koosseisude wäljatöötamine ja teenijate ametisse nimetamine;

9) hoolekandeesutuste põhikirjade wäljatöötamine ja nende kinnitamine seadustes ettenähtud juhtumistel;

10) omawalitsuse ja eraasutuste hoolekande otstarweteks sellekohastest summadest toetuse määramine ja tema tarwitamise üle walwamine;

11) ettepanekute tegemine omawalitsuse asutustele seaduses ettenähtud hoolekandeesutuste ellukutsumiseks, kui need wiimased seda omal algatusel ei tee;

12) hoolekandeesutuste awamiseks luba andmine;

13) hoolekandeesutuste ehitusplaanide kinnitamine;

14) omawalitsustes ettetulewate arusaamatuste lahendamine ja nende asutuste kohustamine hoolekandeseaduste täitmisele;

15) töö- ja hoolekandeministeeriumil tarwitada olewatest summadest toetuse ja abirahade andmine;

16) hoolekandesse puutuwate kaebustuste ja palwete otsustamine, niipalju kui see kohtule ei allu;

17) sellekohastes asutustes kurikalduwustega alaealiste, wigaste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslike laste sundusliku kaswatamise üle määruste wäljaandmine;

18) teiste hoolekande ülesannete täitmine, mida käesolew seadus wõi Wabariigi Walitsus töö- ja hoolekandeministeeriumi peale paneb.

K a a s a r u a n d j a M. J u h k a m:
Omawalitsuse komisjon wõttis wastu § 181. järgmiselt:

„§ 181. Eriti on töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks hoolekande alal:

1) hoolekande kohta käiwate seaduseelnõude wäljatöötamine;

2) hoolekandeseaduste täitmiseks juhatuskirjade ja määruste wäljatöötamine ja makspanemine;

3) statistilise materjaali kogumine ja korraldamine hoolekande alal;

4) üleriiklik hoolekande korraldamine ja sellekohase kawa wäljatöötamine;

5) järewalwe eraasutuste, organisatsioonide ja seltside seadusepärase tege wuse üle hoolekande alal;

6) hoolekandeks määratud riiklike waranduste ja kapitaalide walitsemine;

7) celarwete walmistamine ja nende järele summade tarwitamine nendel hoolekande aladel, mis makswate seaduste järele riigi korraldada on;

8) hoolekandeesutuste awamine, mille korraldamine ja ülalpidamine selleko-

haste seadustega töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks tehtud, nende asutuste koosseisude wäljatöötamine ja teenijate ametisse nimetamine;

9) hoolekandeesutuste põhikirjade wäljatöötamine ja nende kinnitamine seadustes ettenähtud juhtumistel;

10) omawalitsuse ja eraasutustele hoolekande otstarweteks sellekohastest summadest toetuse määramine ja ta tarwitamise üle walwamine;

11) ettepanekute tegemine omawalitsuse asutustele seaduses ettenähtud hoolekandeesutuste ellukutsumiseks, kui need wiimased seda omal algatusel ei tee;

12) hoolekandeesutuste awamiseks luba andmine eraasutustele ja eraisikutele;

13) töö- ja hoolekandeministeeriumil tarwitada olewatest summadest toetuse ja abirahade andmine;

14) sellekohastes asutustes kurikalduwustega alaealiste, wigaste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslike laste sundusliku kaswatamise üle määruste wäljaandmine;

15) teiste hoolekande ülesannete täitmine, mida käesolew seadus wõi Wabariigi Walitsus töö- ja hoolekandeministeeriumi peale paneb“.

Lahkuminekut töökaitse komisjoni ja omawalitsuse komisjoni ettepanekute wahel on järgmised. Kõigepealt töökaitse komisjoni poolt wastuwõetud punkt 5. on wälja jäetud järewalwe omawalitsuste üle põhjusel, et omawalitsuste järewalwe seaduse põhjal kuulub see siseministri wõimkonda. Järewalwe ei wõi ega saa kuuluda kahele ministrile. (O. Gustawson, is.: Kas ta mõnes asjas kuulub kahele ministrile?) Wõin teile kõige kategoorilisemalt seletada, et järewalwe kuulub ainult siseministri wõimkonda. Kuigi koolikorralduses on teataw erand, siiski ei muuda see asja.

Siis punkt 12: hoolekandeesutuste awamiseks lubaandmine. Omawalitsuse komisjoni arwates wajawad luba hoolekandeesutuste awamiseks ainult eraasutused ja eraisikud. On täitsa loomulik, et omawalitsuse asutused hoolekandeesutusi awawad. Järelikult ei ole selleks erilist luba vaja. Omawalitsused wõiwad teha mitte ainult seda, waid nii mõndagi tähtsat. Peab maksma ka siin põhimõte — mis omawalitsusele keelatud ei ole, see on neile lubatud.

Punkt 13. — hoolekandeesutuste ehitusplaanide kinnitamine. Plaanide kinnitamine ei saa kuuluda töö- ja hoolekandeministeeriumile, sest selleks on teine asutus teedeministeeriumi juures. (Wahel hüüe pahemalt poolt: Aga kuidas on koolimajadega?) Meie ei aruta praegu koolide-, waid hoolekandeseadust. Kui siin ehitusplaanide kinnitamine tarwilik on, siis peab see sündima üldises korras. Loomulik aga, et teedeministeerium plaane kinnitades töö- ja hoolekandeministeeriumi arwamisega arwestab.

Punkt 14. otsustati kustutada. See räägib omawalitsuses ettetulewate arusaamatuste lahendamise ja nende asutuste kohustamisest hoolekandeseaduse täitmisel. Ministeerium wõib arusaamatusi lahendada wõib ka mitte lahendada. See ei ole praegu tähtis. Tähtis on käesolewal juhtumisel, et ministeeriumile ei saa anda erakorralisi õigusi sündida omawalitsusi hoolekandeesutusi awama ja kandma selleks wastawaid kohustusi. See peab sündima korras, mis ette nähtud omawalitsuste järelwalwe seaduses.

Punkt 16 kohta, mis ette näeb hoolekandesse puutuwate kaebtuste ja palwete otsustamise, nii palju kui need kohtule ei allu, asus omawalitsuse komisjon seisukohal, et kaebtuste otsustamine peab alluma kohtule ega wõi alluda töö- ja hoolekandeministeeriumile.

Need on üldistes joontes lahkuminekud kahe komisjoni ettepanekute wahel.

J. Woiman (sd.): § 181. punkt 4-das wõiks ühendada omawalitsuse komisjoni ettepaneku töökaitse komisjoni ettepanekuga ja selles mõttes ma teeksin ka järgmise ettepaneku: § 181-ses punkt 4-das pärast sõna „korraldamine“ wõtta: „sellekohase kawa wäljatöötamine“, siis oleks see punkt nii omawalitsuse kui töökaitse komisjoni poolt ühine. Mis puutub nüüd teistesse ettepanekutesse, mis omawalitsuse komisjoni poolt käesolewa paragrahwi kohta tehtud, siis peab tähendama, et siit hakatakse nüüd seda järelwalwe selgroogu murdma. Selgroomurdmine on tööerakonna spetsialiteediks mitmel alal saanud ja härra Juhkam on tööerakonna esitajana käesolewal juhtumisel selle selgroomurdmise oma peale wõtnud. Järelwalwet omawalitsuste üle tahetakse hoolekandeministee-

riumi käest täielikult ära wõtta, ja siseministeeriumi alla panna. Tähendab, lastekodudesse, samuti wanadekodudesse ja nõrgameelsete ning sarnastesse teistesse asutustesse läheb politseametnik sisse, endise Wene korra järgi, ja asutuses olewad lapsed ning ametnikud tuiewad politseiametnikule wastu, ja ütlewad „Rad staratjsja“. Ma arwan, sarnane järelwalwe soowitamine ei ole sugugi otstarbekohane. Härra Juhkam'i arwates ei ole sugugi otstarbekohane, kui meil omawalitsus tahetakse panna kahe ministeeriumi järelwalwe alla. Minu teada ei kuulu omawalitsused praegu mitte ühe ministeeriumi waid mitme ministeeriumi järelwalwe alla. Kõigepealt peame silmas pidama koolisid, koolide järelwalwe on haridusministeeriumi käes. Kui tahetakse järjekindel olla, miks ei esineta siis alati kooliseaduste arutamise juures samasuguste parandustega, koolide järelwalwe ja registreerimine üle wiia haridusministeeriumilt siseministeeriumile. Kui härra Juhkam oleks tahtnud järjekindel olla, siis oleks pidanud ta ka seda tegema, aga seal ei julgenud ta seda teha, kuna hoolekandeseaduse juures sõandab seda siiski. Sarnast olukorda ometi lubada ei wõi. Hoolekandeseadus on laiaulatuslik ja ta on hästi wälja töötatud, mida ka kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna juhataja tunnistas, kes ütles, et hoolekandeseadus on üks parematest seadustest nii oma sisu, kui ka konstruktsiooni poolest, kui meie aga nüüd omawalitsuse komisjoni ettepanekud wastu wõtame, siis hakkab ta jällegi lonkama, nagu kõik teised seadused lonkawad. Mõni aeg pärast ta wastuwõtmist tuleks siis wälja anda kõiksugu määrusi, täiendusi ja muudatusi selle seaduse täiendamiseks. Seadus on praegu täielik, aga kui tahetakse täielikust kärpida, siis ei jää jällegi muud nõu üle, kui wastawad määrused ja wõib olla ka seaduse täiendused wälja anda. Mis sellest siis kasu on? Meie anname seaduse wälja ja mõne nädala pärast esitatakse seaduse muutmise wõi täiendamise määrused. Kui tahetakse neid põhimõtteid ja põhijooni teostada, mis hoolekandeseaduses ette nähtud, siis peab need punktid, mis omawalitsuse komisjon ette pannud wälja jätta, wastu wõtma. Need paragrahwid peab täitma ometi teatud määrustega, wastasel korral ei sünni hoolekandeseaduse teostamine sugugi

neis piirides ega nende põhimõtete järgi, mis seaduses ette nähtud. Punkt 12 juures tahetakse hoolekandeesutuste awamise õigus anda ainult eraasutustele ja eraisikutele, kuna omawalitsuste kohta härra Juhkam tähendas, et neil nii-kui-nii awamise luba on. Siin wõib waielda. Kui juhtub sarnane asjaolu, et üks wald tahab lastekodu, wanadekodu asutada, aga teise wallaga kokku ei lepi, ja naaberwallas ka lastekodu asutatakse, — kas on see siis kokkuhoidmine, kas pole siin tarwis tõkkeid teha?

Mis puutub punkt 13-asse, nimelt et hoolekandeesutused töö-hoolekandeministeeriumi alla kuuluvad, siis tahab omawalitsuse komisjon seda wälja jätta, rõhutades, et järelwalwe peab ühe ministeeriumi käes olema. Waadake, härra Juhkam, siin tuleme meie just selle juurde tagasi, mida Teie kõik aeg rõhutate: järelwalwe peab ühe ministeeriumi käes olema. Ehituste järelwalwe on aga ometi kahe ministeeriumi käes. Koolimajade ehitamise kawad ja plaanid kinnitab esiteks haridusministeerium ja siis teedeministeeriumi wastaw osakond. Samasugune lugu peaks olema ka hoolekandeesutuste ehitusplaanide kinnitamisel. Kui ehitatakse laste- wõi wanadekodu, siis wõib tehnilises mõttes ja tehnilise ehituse inseneeri poolt kokkuseatud plaan wäga hea ja eeskujulik olla, aga kas see ehitus laste- wõi wandekoduna sünnis, seda ei tea tehniline inseneer öelda, nagu seda ei tea öelda tehniline inseneer, kas koolimajade plaan on koolioludele wastawalt hästi ehitatud wõi mitte — seda wõib öelda ainult wastaw asutus. Sellepärast on koolimajade ehitusplaanide kinnitamine antud haridusministeeriumi kätte. Sel puhul on haridusministeeriumil palju kaasa öelda, ja ma usun, kui küsida haridusministri wõi tema abi käest, siis teawad nad nii paljugi lugusid seletada, kui otstarbekohatult oleks muidu koolimajade ehitusplaanid kokku seatud, kui plaanide kinnitamine poleks haridusministeeriumi käes olnud. Samasugune lugu on ka hoolekandeesutuste ehitusplaanide kinnitamisega. Ka siin peab järelwalwe olema töö-hoolekandeministeeriumi käes, kelle wastawad ametnikud tuttawad on hoolekandeesutuste sisseseadmisega ja kes teawad, missugused wajadused ja nõuded hoolekandeesutustes on. Sellepärast ei wõi milgi tingimusel omawalitsuse komis-

joni ettepanekuga nõus olla, waid selle wastu peab kindlasti waidlema.

Samuti on omawalitsuse komisjoni poolt ettepanek punkt 14. wälja jätta. Tähendab, kui hoolekandeesutus ei taha hoolekandeseadust täita, siis ei saa teda selleks mingisugune wõim sundida. Kui see punkt wälja jäetakse, siis mina ei saa aru, milleks meie weel hoolekandeseaduse wälja anname, kui meie ei saa sundida omawalitsust seadust teostama, seaduse järele käima. Kui niisugused punktid tahetakse wälja jätta, siis oleks palju otstarbekohasem olnud seisukoht, et meie kohe algusest peale esimesel lugemisel oleksime hoolekandeseaduse tagasi lükanud. Seda ei juletud aga teha, ja nüüd tahetakse üksikute punktide kärpimisega hoolekandeseadus niisuguseks teha, nagu seda praegu on põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus, mis jäänud ellu wiimata.

Samasugune lugu on punkt 16-ga, kus räägitakse seda, et hoolekandesse puutuwate kaebuste ja palwete otsustamine, niipalju kui see kohtule ei allu, kuulub töö-hoolekandeministeeriumile. Ma ei tea, kuhu tuleksid need kaebused sisse anda? Kas siis siseministeeriumi omawalitsus- asjade peawalitsus teab ja suudab aru saada hoolekande mõtteist niimoodi, kui töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande osakonna ametnik? Mina arwan, et siin kõik ettepanekud, mis § 181. kohta omawalitsuse komisjoni poolt on tehtud, tõepoolest hoolekandeseaduse järelwalwe selgroo murravad. Sellepärast waidlan omawalitsuse komisjoni ettepaneku wastu ja tuletan meie haridustegelastele meelde, et kõigis meie kooliseadustes on wastawad paragrahwid sisse wõetud, ja niisama nagu meil on hariduse järelwalwajaks omawalitsuste järele haridusministeerium, mitte siseministeerium, niisamuti peaks ka hoolekande alal hoolekande järelwalwajaks olema töö-hoolekandeministeerium, aga mitte siseministeerium.

Töö - hoolekandeminister
Chr. Kaarna: Austatud Riigikogu liikmed! Juba siis, kui mõni aeg tagasi Riigikogu otsustas hoolekandeseadusest terve rea paragrahwe ja hiljem terve üksiku peatüki omawalitsuse komisjoni anda, oli minul selge, et Riigikogu enamus ei jäga järelwalwe küsimuses neid seisukohte, mis olid aluseks wõetud sea-

duseelnõu väljatöötamise juures. Sellepärast pidasin ja pean täiesti asjatuks vastu waielda mõnesugustele ettepanekutele ja parandustele, — kuigi mina teisel arwamisel oleksin, — mis omawalitsuse komisjoni poolt tulid, sest on ju kõigil teada, et Riigikogu enamus omawalitsuse komisjoni seisukoha juba ette heaks on kiitnud. Sõnawõtmine selle seisukoha vastu tähendaks ajaraiskamist. Ka käesolewa paragrahwi juures ei taha mina üldiselt omawalitsuse komisjoni ettepaneku vastu waielda. Wõib ju leppida sellega, et hoolekandeesutuste hoonete projektid ei käi töö-hoolekandeministeeriumi kinnitamisele, samuti ka sellega, et omawalitsustele ei ole tarwis keskasutuse luba jne. Need on küsimused, kus nii üht kui teist seisukohta võib ja saab kaitsta, ja kui omawalitsuse komisjon wastupidisele seisukohale on jõudnud, kui seaduseelnõu väljatöötajad omal ajal, siis tuleb sellega ikkagi kui kindla tõsiasjaga arwestada. Kaugeltki ei võiks sarnasele seisukohale asuda, mida väljendas rkl. Woiman, et kui omawalitsuse komisjoni parandused vastu wõetakse, — siis oleks parem, kui seaduseelnõu juba I lugemisel tagasi oleks lükatud. Mina arwan, et sellega kui Riigikogu neid seisukohti omaks ei ole wõtnud, mis rkl. Woiman'il on, hoolekandeseadus weel wäärtusetaks ei ole tehtud. See seadus annab meie hoolekande- ja omawalitsuse asutustele, samuti ka riigi keskasutusele küllaldase wõimaluse seda ala, nimelt hoolekande ala, kus praegu kõige rohkem korralagedust on, paremini korraldada.

Kuid ühe asjaga ei saa mina leppida. Hoolekandeseadus paneb suured kohustused omawalitsuste peale, weel suuremad kohustused aga riigi peale, kusjuures riigi keskasutus — töö-hoolekandeministeerium — saab riigilt suuri summasid hoolekande korraldamiseks ja teostamiseks jne.

Käesolew § 181. ütleb muuseas, et töö-hoolekandeministeeriumi ülesandeks hoolekande alal on töö-hoolekandeministeeriumil tarwitada olewatest summadest toetuse ja abirahade andmine. Kui teie seadust täielikult waatate ja ühtlasi sellega arwestate, kuidas ja missuguseid summasid senni on antud, siis selgub, et toetusrahad ja abirahad lähewad suuremas osas omawalitsustele.

Edasi ütleb sama paragrahwi üks teine punkt, et töö-hoolekandeministeeriumi ülesandeks on ettepanekute tegemine omawalitsustele seaduses ettenähtud hoolekandeesutuste ellukutsumiseks, kui need wiimased seda omal algatusel ei tee. Kui teie nüüd ühelt poolt toetust annate, ja teiselt poolt töö-hoolekandeministeerium peab selle järele walwama, et omawalitsuste hoolekandeesutused saaksid ellu kutsutud, siis peaks ometi wõimalus olema sellel asutusel, kellele niisugused õigused on antud, järewalwet teostada selle üle, mis ta ülesannete ja õiguste hulka käib. Mina ei taha mingit õigust saada järewalweks omawalitsuste üldtegewuse üle, jäägu see õigus nende kätte, kellel ta on, jäägu siis töö-hoolekandeministeerium erilisele seisukohale... Kõik teised ministeeriumid, — mitte ainult haridusministeerium, keda siin eraldi nimetati, — walwawad nende asutuste ja ettewõtete järele, mis nende nimedega ja ülesannetega seotud. Wõtame näiteks kaubandus-tööstusministeeriumi või teedeministeeriumi, igäiks walwab selle järele, mis kuidagi nende õigustega, kohustega ja nimedega ühenduses. Mina ei taha aga nii kaugele minna. Tahaksin ainult seda kätte saada, et töö-hoolekandeministeeriumil wõimalus oleks oma ülesandeid täita, teha seda, mida ta on kohustatud tegema. Seda wõimalust aga ei ole. Selle paragrahwi punkt 4-as ütleb järgmist: töö-hoolekandeministeeriumil on järewalwe õigus eraasutuste, eraorganisatsioonide ja seltside üle. Siit selgub, et töö-hoolekandeministeeriumi ametnik ei saaks, kui omawalitsuse ametnikud sellega nõus ei ole, järele waadata omawalitsuse hoolekandeesutusi, mis riigi rahaga on ellu kutsutud.

Sellepärast teen paranduse, wõtta selle paragrahwi punkt 4. järgmiselt: „Üleriikliku hoolekande korraldamine ja selle järewalwe“.

Juhataja **A. Jürman**: On tehtud järgmised parandus-ettepanekud: rkl. Woiman'i poolt wõtta töökaitse komisjoni poolt esitatud § 181. punkt 4-as sõna „korraldamine“ järele sõnad „sellekohase kawa väljatöötamine“. Siis on teinud ettepaneku rkl. Johanson omawalitsuse komisjoni ettepanekutele parandustena wõtta nimelt punkt 4 asemele töökaitse komisjoni punkt 4, punkt 5 asemele töö-

kaitse komisjoni punkt 5, punkt 12 asemele töökaitse komisjoni punkt 12 ja juurde lisada omawalitsuse komisjoni ettepanekule punkt 16, mis wastaks töökaitse komisjoni ettepaneku punkt 13-dale, punkt 17 — mis wastaks töökaitse komisjoni ettepaneku punkt 14-dale ja punkt 18 — mis wastaks töökaitse komisjoni punkt 16-dale. Peale selle kandis ette härra töö-hoolekandeminister oma paranduse. Lõpusõna on kaasaruandjal.

Kaasarundja M. Juhkam: Waatamata sellele, et just selle paragrahwi juures juba pikemalt peatati lugemisel, näib mulle, et meil siiski kõigis küsimustes selgust ei ole. Ei ole selgust näiteks selles, mis meie mõistame sõna „järelwalwe“ all. (J. Wain, sd.: Iseäranis härra Juhkam'il.) Minule näib, et järelwalwet teostada võib ikkagi ainult üks, praegu siseministeerium. Mina wõin ette kanda sõna sõnalt ja täht tähelt § 1. omawalitsuste ajutisest järelwalwe seadusest, („Riigi Teataja“ nr. 78 — 1919. a.), see kõlab järgmiselt: „Järelwalwe linna, maakonna, walla ja alewi omawalitsuse tegewuse seaduslikkuse järele kuulub siseministri wõimkonda“. Nüüd peaksime küsima, kuidas seda teostatakse. Nii, et linna ja maakonna omawalitsused saadawad oma esituskogude protokollid siseministeeriumile, kes neid protesteerib wõi ei protesteeri. Siin on selge ja kindel kord. Kui nüüd öeldakse, et ka haridusministeeriumil olla järelwalwe õigus, siis on see arusaamatus. Koolide seadus annab haridusministeeriumile küll teatawates küsimustes teatawad õigused, mitte aga järelwalweõigust selles mõttes, nagu sellest jutt on järelwalwe seaduses. Huwitaw on ka Riigikohtu üks hiljutine otsus, mille järgi hariduskorraldamisel järelwalwet teostada tuleb üldises korras. Ma ei tea, kas see otsus juba awaldatud on, aga sarnane oli otsus. Kui nüüd järelwalwe jaotatakse kahe ministeeriumi wahel, mis siis sünnib? Siseministeerium omawalitsuse eelarwe wastu ei protesteeri, aga teine ministeerium protesteerib, wõi koguni sunnib omawalitsust kulusid tegema, mis eelarwes ette nähtud ei ole. Järelwalwet teostatakse harilikult nii, et siseministeerium saadab omawalitsuste protokollide ära kirjad asjast huwitatud asutustele ja need teata-

wad oma arwamised ministeeriumile, ära tähendades, kas wõi mille wastu nad waidlewad. Ei saa ette kujutada korda, kus üks ja seesama nõukogu wõi wolikogu protokoll, mis käsitab näiteks hoolekande küsimust, läheb nii siseministeeriumile, kui ka töö-hoolekandeministeeriumile, ja üks ministeerium protesteerib, teine ei protesteeri. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Meie ei taha mingisuguseid protokolle saada.) Härra minister ütleb, et tema protokolle ei taha ja kui nii, siis tuleb seda öelda seaduses. Ei saa ometi täitsa kindlaid mõisteid ja kindlat korda segi paisata.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ma juhtisin Riigikogu liigete tähelepanu § 181. punkt 4 redaktsiooni peale, mis esitab töökaitse komisjon, kus on öeldud, et üleriiklik hoolekande korraldamine ja selle järelwalwe on töö-hoolekandeministeeriumi ülesanne. Siin on sisu seesama, mis algkoolide juureski. Korralduse üle ei walwa siseministeerium. Aga kui meie siit järelwalwe maha kustutame, siis tekib seisukord, et üleriiklik hoolekanne on olemas ja omawalitsuse komisjoni ettepanekul antakse töö-hoolekandeministeeriumile ainult kawa wälja töötada, kuna selle üleriikliku hoolekande korralduse üle järelwalwet ei ole. Lahtiseks jääb küsimus, kes peab selle eest hoolitsema ja kelle ülesandeks järelwalwe jääb.

Kui nüüd wõetakse punkt 4 sel kujul wastu, nagu ta omawalitsuse komisjoni poolt esitatud, siis ei kao mitte ainult järelwalwe omawalitsuse hoolekandenasutuse korralduse järele, waid üldse terve üleriikliku hoolekande korralduse üle, nagu seda härra minister õieti tähendas.

Mis puutub teise ettepanekusse, et siin wõtta arwustiku asemele statistika, siis wõib ju sellega ühineda, see on keeleline küsimus.

Punkt 12 soowitakse hoolekandenasutuste awamiseks lubaandmist muuta nii, et see kord maksma pannakse ainult erasutuste ja eraisikute kohta. Ka seda on kaalutud ja ei ole leitud otstarbekohane olewat. Hoolekande korralduses peab selles seaduses mingisugune süsteem olema ja tuleb mingisugune wõrk asutada. Ei

saa ette kujutada sennist seisukorda, kus näiteks ühes maakonnas kulutatakse hoolekande peale summasid palju rohkem, kui võib olla seal sel silmapilgul tarwis on, kuna teisel mitte midagi ei tehta. Hoolekannet peaks üle riigi enam-vähem ühetasaselt korraldatama, sest siin on riigi summadega tegemist ja sellepärast on ka riik õigustatud seda küsimust arutama, kus kohal on tarwis hoolekandeadustust ellu kutsuda, et see võrk saaks täiesti ühtlane ja korraldus ka tõesti korralik, et mõnda kohta auk sisse ei jääks. Ka punkt 12 peaks vastu võtama töökaitse komisjoni ettepanekus.

Mis puutub punkt 13, siis siin on ette nähtud hoolekandeadustuste kawad. Peaks selge olema, et pimedatekodud nõuawad erikawu. Ja kes on wastawam asutus meie riigiwalitsemise aparaadis, kui mitte töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande osakond ja terwishoiu peawalitsus, kes wõiksid üles seada tingimused pimedatekodude kohta, millele peaks uus chitus wastama. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarn: Omal kulul nad seda ei tee.) Omal kulul nad seda ei tee, waid riigi kulul, ja ma ei usu, et kui nüüd seaduses nõudmist ei ole, et siis seda täidetakse.

Mis puutub punkt 14., omawalitsustes ettetulnud arusaamatuste lahendamisesse, siis peaks ka see sisse jääma, sest wastasel korral võib niisugune nähtus tulla, et selle seadusega keelame ära waestel kerjamise, mille pärast nad ei wõi pöörata eraabi poole, aga mingit abi ka mujalt ei saa, sest kui omawalitsus ei täida oma kohustusi waeste wastu, siis ei saa neid keegi selleks kohustada. Ma arwan aga, et kui summad antakse, siis võib ka kohuseid peale panna, ja peab ka võimalus olema selle järele walwata, et neid kohustusi täidetakse.

Punkt 16-das ei ole sugugi öeldud, et kaebtused ja palwed puudutawad alati omawalitsusi. Ministeeriumil endal on terve rida asutusi, mille kohta võib kaebusi esitada, niisama on meil olemas eelarwes hoolekande osakonnal teatud summad kasutada, ka nende kohta võib palweid esitada. Näiteks on kuskil majad maha põlenud ja esitatakse palwe ministeeriumile toetuse saamiseks. Nende palwete üle otsustamine peab jääma ministeeriumile. Siin on üles loetud kõik need ülesanded, mis töö-hoolekandeministeeriumil hoolekande korralduses on.

See punkt ei puuduta mitte ainult omawalitsusi, waid siia on mahutatud ka kõik need ülesanded, mis praegu juba töö-hoolekandeministeeriumi käes. Kui nüüd punkt 16 maha tõmmatakse, siis wõetakse sellega võimalus töö-hoolekandeministeeriumil otsekohe sarnaste asjade üle otsustada, nagu Piirissaare elanikkude palwete rahuldamine õnnetuse puhul jne. Sarnase absurdini jõuame wälja, kui meie hakkame üliwabadust kätte püüdma. Otsustamise juures peame asja sisuliselt wõtma. Selle tähe all küsimust otsustada ei saa, et meie oleme omawalitsuste pooldajad ja Riigikogus on omawalitsuse komisjon ja kõik, mis sealt tuleb, on hea. Lugu ei ole sugugi nii. Mitte üksi omawalitsused ei ole nendest punktidest huwitatud, waid neil punktidel on üldine tähtsus, wälja minnes just üldise üleriikliku hoolekande korralduse seisukohalt.

Juhataja **A. Jürman**: Faktiliseks märkuseks on sõna kaasaruandjal.

Kaasaruandja **M. Juhkam**: Töökaitse komisjoni aruandja tähendas, et kui punkt 4-asse ei wõetaks parandust järelwalwe kohta, samuti kui punkt 16. wälja jääks, siis ei oleks mingisugust järelwalwet ja töö-hoolekandeministeerium ei saaks isegi õnnetuste puhul palweid vastu wõtta. Need mõlemad küsimused on lahendatud § 180., mis wast Riigikogus wastu wõeti. See paragrahw kõlab järgmiselt: „Kõrgemaks hoolekannet teostawaks, korraldawaks ja tema järel walwawaks asutuseks on töö-hoolekandeministeerium“. Nii et palwete wastuwõtmise ja ülewalwe küsimus on otsustatud eelmises paragrahwis.

Juhataja **A. Jürman**: Faktiliseks märkuseks on sõna aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Faktilise märkusena wõin niipalju tähendada, et § 180. on õieti sissejuhatus järgmistele paragrahwidele, on ainult üldlause. Järgmistes paragrahwides määratakse üksikasjaliselt ära, mis tuleb mõista järelwalwe all ja mis tuleb mõista teiste ülesannete all. Kui nende ülesannete hulgas ei loeta üles kõike seda, mille peale tähelpanu tahetakse juhtida, siis ei saa § 180. niisuguseid järeldusi teha, nagu seda omawalitsuse komisjoni aruandja tegi.

Juhataja **A. Jürman**: Esmalt tulewad hääletamisele parandused üksikult nii omawalitsuse kui ka töökaitse komisjoni § 181. juurde. Omawalitsuse komisjoni § 181. punkt 4. kohta on teinud paranduse töö-hoolekandeminister: võtta punkt 4. järgmiselt: „üleriikliku hoolekande korraldamine ja selle järelwalwe...“ (Hääletatakse.) Poolt on 30 häält, vastu — 21, seega on töö-hoolekandeministri parandus vastu võetud ning langeb ära rkl. Johanson'i ettepaneku punkt 4. kohta käiw osa. Järgmine parandus — rkl. Johanson'i poolt on: „wõtta omawalitsuse komisjoni § 181. punkt 5. asemel punkt 5. töökaitse komisjoni poolt esitatud paragrahwist“. (Hääletatakse.) Poolt on 25 häält, vastu 21, seega on parandus vastu võetud. (Hüüded põllumeeste rühmast: Palun sedelitega hääletada!) Nõutakse sedelitega hääletamist, palun sedelid välja jagada. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku poolt on 26 häält, vastu — 26 häält, seega tagasi lükatud.

Tuleb hääletamisele järgmine parandus-ettepanek: võtta omawalitsuse komisjoni ettepaneku punkt 12-da asemele töökaitse komisjoni ettepaneku punkt 12. (Hääletatakse.) Parandus-ettepaneku poolt on 19 häält, vastu — 20 häält, seega on tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist, palun sedelid välja jagada. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 25 häält, vastu — 25 häält, seega on parandus-ettepanek tagasi lükatud.

Siis on järgmine parandus-ettepanek — võtta omawalitsuse komisjoni ettepaneku § 181. juurde uus punkt 16, mis oleks töökaitse komisjoni ettepaneku punkt 13. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 21 häält, vastu 27 — häält, seega tagasi lükatud.

Tuleb hääletamisele parandus-ettepanek — võtta omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 181-se juurde uus punkt 17., mis wastaks töökaitse komisjoni poolt esitatud § 181-se punkt 14-le. (Wahelhüüded: Kelle poolt?) Parandused on tehtud rkl. Johanson'i poolt. (Hääletatakse.) Poolt on 23

häält, vastu — 23 häält, seega tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb parandus-ettepanek — võtta omawalitsuse komisjoni ettepanekus juurde uus punkt 18, mis wastaks töökaitse komisjoni ettepaneku punkt 16-ale. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 24 häält, vastu — 26 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

L. Johanson (sd.): Kuna selle ettepaneku tagasilükkamine tähendaks töö-hoolekandeministriumilt õiguse ärawõtmist summade ja palwete üle otsustada, mis tulewad nende summade tarwitamise kohta, siis teen ettepaneku sedelitega hääletada.

Juhataja **A. Jürman**: Ettepanek on tehtud sedelitega hääletada. (Hääletatakse.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku poolt on antud häält 28, vastu 25, seega on parandus-ettepanek vastu võetud. (Hüüded: Lõpetada!) Hääletamise keskel ei saa lõpetada.

Hääletamisele tuleb järgmine parandus-ettepanek, võtta töökaitse komisjoni poolt esitatud § 181. p. 4-as sõna „korraldamine“ järele sõnad „sellekohase kawa väljatöötamine“. Parandus-ettepanek on tehtud rkl. Woiman'i poolt. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 23 häält, vastu — 23, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd tulewad paralleel-hääletamisele 1) omawalitsuse komisjoni ettepanek § 181. kohta ühes wastuwõetud parandustega ja 2) töökaitse komisjoni ettepanek § 181 kohta. Panen hääletamisele § 181 sel kujul, nagu ta esitatud omawalitsuse komisjoni poolt ühes parandustega. (Hääletatakse.) Panen hääletamisele § 181 sel kujul, nagu ta esitatud töökaitse komisjoni poolt. (Hääletatakse.) Kumbki ettepanek ei ole saanud absoluutset enamust; asun hääletamisele „poolt“ ja „vastu“. Panen § 181 hääletamisele sel kujul, nagu ta esitatud omawalitsuse komisjoni poolt ühes parandustega. (Hääletatakse.) Panen hääletamisele § 181 sel kujul, nagu ta esitatud töökaitse komisjoni poolt. (Hääletatakse.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: omawalitsuse komisjoni poolt esitatud

§ 181. poolt on hääli 26, wastu — 23. Töökaitse komisjoni poolt esitatud § 181. poolt on hääli 24, wastu — 27, seega on § 181. wastu võetud omavalitsuse komisjoni poolt esitatud kujul ühes parandustega.

Aruandja **L. Johanson**: Palun sedelitega hääletada. (Hüüded: Lõpetada.)

Juhataja **A. Jürman**: Ettepanek on tehtud sedelitega hääletada. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on

järgmised: omavalitsuse komisjoni poolt esitatud § 181 on saanud poolt 30 häält, wastu — 23; töökaitse komisjoni poolt esitatud § 181 on saanud hääli poolt 22, wastu — 29, seega on § 181 wastu võetud omavalitsuse komisjoni poolt esitatud kujul ühes parandustega. (Hüüded: Lõpetada!) Ettepanek on tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek wastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 10.10 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Jürman**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

